felvidék előretolt helyőrség

IRODALMI-KULTURÁLIS MELLÉKLET

2022. november III. évfolyam 11. szám

5 Szabó Zoltán Attila – XII

6 Darázs Balogh Katalin – Az örökség

11 Finta Viktória – Játék

14 Bakoš Orsolya Virág – Vallomás

„Aki a múltját nem ismeri, arra ítéli népét és önmagát, hogy a tragédiáit újra átélje.”

(Marcus Tullius Cicero)

Lapszámunkat Szűcs Jenő fotográfus Érseklél középkori eredetű templomának pusztulását dokumentáló fotóival illusztráltuk.

vezérvers

Gál Sándor

Távolodók

mennek
egyre csak mennek
szemükből kihullnak
a tetők
a temetők
kifordul utánuk a csend
az ajtók száján
kifordul utánuk
a küszöb a kapu
és a sötét kapubálvány
az udvart mögöttük
papsajt útifű növi be
lüktet benne zölden
az üresség szíve
kutak mélyén meghal a forrás
beléomlik pár ölnyi agyag
magával rántva a kútkávát
minden percben valami kettéhasad
üveg deszka út tűzhely kemence
s mintha minden félrész
a távolodókkal menne
mindennap
kevesebb a szó kisebb a lélek
s egyre csak mennek
mennek a tájak a vidékek
síkságok vonulnak
dombok döcögnek
a folyópartok kettétörnek
és száll a semleges ég
az elmenőkkel
az öntudatlan vétkezőkkel
a nyelvük vesztett tétovákkal
akik csak mennek egyre mennek
akik egyre csak távolodnak
önmagukból is kitántorognak
apáik szavát elfelejtik
tegnapjukat rejtve rejtik
néz utánuk küszöb kapu
néz a sötét kapubálvány
s kifordul az emlékük is
a megnémult ajtók száján

A szerző 85 évvel ezelőtt, 1937. 11. 29-én született.

fordulópont

KIÉRT SZÓL A KISHARANG?

Dunajszky Géza

Ahogy az idő múlik, úgy kopnak az emlékek, egyre kevesebb virág és mécses kerül a horpadó sírokra. Még a nagyapák sírját felkeressük, de a déd- vagy ükapáké már a gaztól sem tisztul meg, az egykori sírfeliratokat belepi a moha.

A valamikori szokások feledésbe merülnek. Felrémlik bennem a gyermekkorom: a kisharang, a lélekharang hangja. Ha a hajnali, déli vagy esti nagyharangszó helyett elsőnek kondult meg, tudtuk, hogy a faluban egy lélek útra kelt a Teremtőhöz. Emlékszem, anyám és apám kezében megállt a végzett munka eszköze. Apám a fejfedőjét is lekapta, mielőtt keresztet vetett. Bár még nem tudták, kiért szól harang, a távozó személy tiszteletére néhány pillanatra megálltak, és minket, gyermekeket is az elmúlás törvényszerűségére, természetességére figyelmeztettek. „Fiam, vésd eszedbe, porból lettünk és porrá leszünk!” – szólt az intelmük. Ha délben szólalt meg a kisharang, az ebéddel a mezőre sietők vitték a hírt, kinek ért véget földi pályája. A hír hallatán egy-egy jó szó megillette az elhunytat, és szüleim még a tékozló emberre is Isten kegyelmét kérték: „Legyen hozzá kegyes az Úr, törvényszéke előtt”.

Zavaros napjainkban, az ünnep közeledtével Márai Sándor figyelmeztető szavai jutottak eszembe, az *Olyan világ jön* című verse, amelyet bár a

folytatás a 2. oldalon

fordulópont

második világháború után írt, gondolatai ma is időszerűek, mert az első világégést követő Trianont, a veszteseket porig alázó békét Európában, 1945-ben, egy még igazságtalanabb párizsi békekötés követte.

Mintha átok ülne az öreg földrészen, Európán. Sőt, olybá tűnik, a vesztét akarják a feltörekvő országok és a határainkon tízezrével megjelenő idegen népek. Kontinensünk vezetői, a jólét testi és szellemi tespedtségébe süllyedten, önmagukat megfosztva az emberben természetesen jelenlévő védekezési ösztönétől, saját népük megsemmisítésén ügyködnek. Idegen érdekek kiszolgálóivá váltak. Az Európai Unió csúcsszervei, az Európai Bizottság és az Európai Parlament a kebelére engedi a számunkra idegen kultúrájú népek millióit, hogy szétverjék az itt élő őshonos nemzetek eddig virágzó Európáját. Mindezt júdáspénzért, a nagytőke, a bankok és a fegyvergyárak vezetőinek és érdekszervezeteinek tagjai által zsebükbe tömött, nagyösszegű zsoldján. Itt az ideje, hogy félreverjük a harangokat, rendezzük sorainkat és tegyünk a becstelen gyarmatosításunk ellen!

Szűcs Jenő fotói az érsekléli templomról

„Aki a múltját nem ismeri, arra ítéli népét és önmagát, hogy a tragédiáit újra átélje.” – Írta Marcus Tullius Cicero, a Római Birodalom egyik leghíresebb államférfija, szónoka és filozófusa. Milyen tragikus, hogy a filozófus bölcselete kevés volt ahhoz, hogy államférfiként, hatalma birtokában a saját törvényeit betartsa, és Róma szellemi és fizikai csődjét megakadályozza. Aki ismeri élete történetét, tudja, hogy merénylet, vagy inkább bosszú áldozata lett. Selyemzsinórral saját kezűleg fojtotta meg – igaz, Róma határain kívül – a tisztségére veszélyes római nemesi családból származó két fiatal ellenfelét. Miután Cicero az elkövetett gyilkosság miatt kegyvesztetté vált, neki is menekülnie kellett. A törvény, amit Cicero megsértett, így szólt: „Tilos római állampolgárt bárhol bírósági ítélet nélkül kivégezni, legyilkoltatni!” A két áldozat családja tudta, hogy a gyilkos csak a tengeren át menekülhet. Az üldözők csapata Róma alatt, Formia kikötőjében akadt az álruhás menekülőre. Amikor elfogták, végakaratként csak azt kérte hóhéraitól, hogy gyorsan végezzenek vele. A bosszútól elvakult családtagok ezt a kegyet nem adták meg neki. Előbb a nyelvét vágták ki, majd a jobb kezét metszették le. Csak, amikor eleget szenvedett, akkor fejezték le. Nem véletlenül részleteztem Marcus Tullius Cicero történetét, mert bár sokak előtt ismert tragikus sorsa, a hatalomra kerülő politikusok a két évezrede történt szörnyű bosszúból sem képesek tanulni és okulni.

Akárcsak Edvard Beneš bosszúszülte tetteiből, a háború alatti (árnyék)kormányzásából sem tanult senki, még ő maga sem. Az első világháború előtt, a párizsi Sorbonne Egyetem szlavisztikai tanszékének tanáraként neki is volt egy mondata, amit az Osztrák–Magyar Monarchia iránti gyűlöletében fogalmazott meg és írt le: „Annak az országnak, amely a területén élő más nemzetrészek olvasztótégelye, nincs helye Európa térképén!” Mi, felvidéki magyarok tudjuk legjobban, hogy Beneš hatalomra jutása után a saját axiómáját, és a wilsoni, a nemzetiségek önrendelkezésére kimondott ajánlásokat is elutasította és nevetség tárgyává tette. Még akkor sem vette komolyan, amikor Hitler Csehszlovákiát a Harmadik Német Birodalom protektorátusává tette. Hogy ne kelljen aláírnia az erre vonatkozó dokumentumokat, hivatalosan lemondott az első Csehszlovák Köztársaság elnöki funkciójáról, amit a Csehszlovák Parlament 1938. november 30-án kelt határozatában jóváhagyott. Hogy Beneš mennyire volt törvénytisztelő a II. világháború előtt, alatt és után, arról könyvtárnyi kötetek szólnak.

Kutatóként, oknyomozóként érthető és jogos a felháborodásom, hogy Edvard Beneš kihasználva a nagyhatalmaknak Csehszlovákia valós bel- és külpolitikai helyzetéről tapasztalt tudatlanságát, a háborút követő zűrzavarban még az említett jogsértésektől is súlyosabb háborús és emberiesség elleni bűntetteket követett el. Összehasonlítva az ő bűneit és Cicero vétségét, van némi különbség. Ő ugyanis nem saját kezűleg gyilkolta le politikai ellenfeleit. Ettől ravaszabb volt. Helyette a háború alatt 1945 januárjában, Moszkvában a KBG mintájára létrehozott katonai hírszerzőszervezet (OBS – Obranné spravodajstvo) öldöklésre kiképzett ügynökei gyilkoltak. Az ártatlan áldozatok között száz számra találunk felvidéki magyarokat, akik jeltelen tömegsírban nyugszanak, akikért soha nem kondult meg a lelkeket az égbe kísérő kisharang, és senki sem állt meg egy pillanatra sem, hogy keresztet vetve imát mondjon a bírósági ítélet nélkül kivégzett áldozatok lelki üdvéért.

Az a legszomorúbb, hogy ezeknek a tömeggyilkosságoknak, kegyetlenkedéseknek nincs magyar nemzeti emlékezete, sem emléknapja a magyar naptárban. Úgy éltünk itt Csehszlovákiában, majd Szlovákiában, mintha ez a népirtás, a Beneš és kormánya által elkövetett elévülhetetlen háborús bűnök meg sem történtek volna. A szlovák történészek szerint ezekben a sírokban több mint ötezer ártatlan ember nyugszik. S míg a gyilkosságok elkövetőinek nevét ismerjük, az áldozatok kilétét nem. Szlovákia területén a háború alatt és után elkövetett tömeggyilkosságoknak szinte mindenütt van magyar áldozata is, főleg fogoly magyar katonák, leventék és civilek. A civilek között sok nő, gyermek és csecsemő.

Egy középkori lovagi mondás azt tartja, „Nincs vége a háborúnak és kezdete a békének, amíg egyetlen elesett katona is jeltelen tömegsírban nyugszik”. Ez a mondás követeli az igazságszolgáltatást, az ártatlan áldozatok és a hozzátartozóik megkövetését. Nem lehet civilizált államnak tekinteni azt az országot, amely elmulasztja ezt a kötelességét. Beneš mondását idézve: „nincs helye Európa térképén annak az országnak, amelyik békeidőben saját polgárai ellen követi el a népirtás bűntényét és azt eltitkolja, hallgat róla.” Ezért nincs Csehszlovákia, Jugoszlávia, Szovjetunió már az európai államok térképén. Itt vannak viszont az utódállamok, Csehország és Szlovákia. Ha önálló államként Európában létezni akarnak, ezeket a bűntényeket fel kell tárni és az ártatlan áldozatok földi maradványait tisztességgel el kell temetni, ez a cselekedet nem tűr további halasztást. Főleg azért nem, mert a szomszédságunkban friss tömegsírok kezdenek szaporodni! Ukrajnát és Oroszországot Beneš szellemi utódai uralják, és bosszújuk végrehajtói mindkét térfélen a vétlen polgárokat, nőket és gyermekeket sem kímélve, az áldozatokat jeltelen tömegsírokba hantolva, újabb ártatlan emberek tízezreit gyilkolják le.

A beneši bosszú ártatlan áldozatainak tiszteletére Szlovákiában mihamarabb meg kell szólalni a templomok kisharangjainak, és a naptárban emléknapot kell kijelölni, hogy főhajtással, tisztelettel és békével emlékezzünk meg róluk. Megbocsátani szabad, sőt kell, de a bűntényeket elhallgatni és elfelejteni évszázadok múltán sem szabad! Emberi kötelességünk legalább a halottak napján szeretteink sírjánál egy további mécses meggyújtásával a jeltelen tömegsírban nyugvó embertársainkra is emlékezni. Abban a pillanatban tudnunk kell, hogy kiért szól szívünkben a lélekharang figyelmeztető hangja!

előretolt helyőrség

Mellékletünk az Előretolt Helyőrség lapcsalád tagja • Kiadja: **Lilium Aurum Kft.** • Főszerkesztő: **Szentmártoni János** • Felelős szerkesztő: **Hodossy Gyula** • Szerkesztők: **Póda Erzsébet, Z. Németh István** • Főmunkatárs: **Kövesdi Károly** • Tiszteletbeli konzulens: **Tóth László** • Szerkesztő-koordinátor: **Nagy Erika** • Korrektor: **Tóth Ozsvald Zsuzsanna** • Tördelőszerkesztő: **Rácz Éva** • Nyomda: **ADC Media Rt.** • Terjeszti a **Magyar7 – Pro Média Alapítvány** • Elérhetőség: **helyorseg@liliumaurum.sk** • Honlap: **helyorseg.ma** • Támogató: **Magyar Kultúráért Alapítvány** • Támogatáskezelő szervezet: **Petőfi Kulturális Ügynökség Nonprofit Zrt.**

Petőfi Kulturális Ügynökség

interjú

MINDENKINEK SZÜKSÉGE VAN MESTERRE

Interjú Csernyus Lőrinc építésszel, a Magyar Művészeti Akadémia tagjával

Nagy Erika

Az Ybl Miklós-díjas Csernyus Lőrinc építész, művészeti szakíró, Makovecz Imre tanítványa, a Magyar Művészeti Akadémia Nagydíjában részesült a Dubaji Világkiállításra létrehozott kiemelkedő jelentőségű épületéért, és az elmúlt két évben az építőművészet területén végzett művészetelméleti, valamint közösségépítő munkájáért.

A 2021. október 1-jén nyílt Dubaji Világkiállítás az első alkalom volt, hogy az expót a Közel-Keleten rendezték meg. A magyar részvétel páratlan lehetőség volt Magyarország számára, hogy tovább erősítse kulturális, turisztikai és gazdasági kapcsolatait. A magyar pavilon központi témája az emberiség alapvető éltető eleme, a víz volt, mégpedig Magyarország egyedülálló gyógy- és termálvízkincsének bemutatása, valamint az ezekhez kapcsolódó turisztikai lehetőségek népszerűsítése.

– Festőnek készült, aztán úgy hozta a sors, hogy építész lett.

– Gyerekkoromban festő szerettem volna lenni, de a család ezt nem díjazta, mondván, ez egy bizonytalan művészfoglalkozás. Édesanyám kívánságára lettem építész, annak ellenére, hogy keveset tudtam a szakmáról. Felvettek az egyetemre, aztán egy idő után váltani szerettem volna, mert valami másban gondolkodtam, ami jobban érdekelt. Egyszer azonban hallottam egy előadást Makovecz Imrétől, akinek a nevét azelőtt nem ismertem. Amikor láttam, hogy miket tervez, annyira inspirált, hogy eldöntöttem, ha ez is építészet, akkor ez engem érdekel. Így maradtam az egyetemen Makovecz tanítványaként. Amikor 1981-ben befejeztem a tanulmányaimat, több fiatallal együtt Imre engem is maga mellé vett. Tulajdonképpen a haláláig együtt dolgoztam vele, és azóta is a Makovecz Imre Alapítvány kuratóriumának a tagja vagyok.

– Milyen volt Makovecz-tanítványnak lenni?

– A világ nem működik mester és tanítvány kapcsolat nélkül. Mindenkinek kell, hogy mestere legyen. Az önálló zsenik szerintem nem működnek, bár egyre többen úgy képzelik el az életüket. Egy mestertől nemcsak a szakmáját lehet eltanulni, hanem sok minden mást is. Makovecz Imrét sokszor vittem vidékre, mivel nem volt jogosítványa. Egy-egy ilyen út elképesztő élményt jelentett egy fiatal kezdő építésznek. Amikor külön irodában dolgoztunk, akkor is rengeteg közös munkánk volt. Kint voltam vele többek között több mint fél évig Sevillában is, a világkiállítás magyar pavilonjának építésekor. Maximálisan támogatta a fiatal építészeket, lehetőséget teremtett számukra, hogy megmutathassák tehetségüket.

– Hatalmas elismerés önnek, mint tervezőnek, hogy csaknem kétszáz nemzeti bemutatóhely közül a második legjobbnak ítélte a Világkiállítások Nemzetközi Szövetsége a magyar pavilont Dubajban.

– Annak idején a Makovecz Imre Alapítványt kereste fel a megrendelő, ismerték a Sevillában épült pavilont, ami világhírű lett, és tudták, hogy abban az építészeti szellemben mit tudunk felmutatni. A dubaji pavilonnak én lettem az építész generáltervezője. Tulajdonképpen egy nagyon egyedi épület, fából, száraz technológiával készült, víz nem érte. Ez egy szempont volt nálam, mert ha abban az országban a víz kincs, akkor ne pazaroljuk. Másik érdekessége, hogy biztosra akartunk menni, ezért Magyarországon egyszer összeraktuk az egész házat, majd szétszedtük és úgy szállítottuk repülővel. A helyszínen pedig ugyanazok a magyar ácsok rakták össze az épületet, akik dolgoztak rajta. Termál- és gyógyvizeink gazdagságát mutattuk be vízhasználat nélkül, így kapcsolódva az expó egyik fő témájához, a fenntarthatósághoz. Nem egy túl nagy épületről beszélünk, de a kiállítást több mint egymillióan tekintették meg, ami azt jelentette, hogy az épület előtt folyamatosan sor kígyózott.

Csernyus Lőrinc

– Mi az ön fő profilja?

– Főépítész vagyok, Csengerben és Makón. Kisebb falukban is dolgozom, de ez nem azt jelenti, hogy házakat tervezek, hanem a települések épített környezetével foglalkozom. Hogy példával illusztráljam: ha valakinek egy kis településen gondja van, lehet, hogy a polgármesterhez fordul. Ha jogi problémája van, elmegy a jegyzőhöz, a beteg elmegy az orvoshoz. Ha lelki problémája van, elmegy a paphoz vagy a pszichológushoz. Kihez fordulhat az az ember, akinek az épített környezetével van problémája? A főépítészhez. Elhozzák a terveket, megmutatják, s én elmondom, mit gondolok róluk. Mert például lehet, hogy egy régi utcába nem illik a tervezett ház, ki kell cserélni a nyílászárót, hogy az eredeti jelleg megmaradjon. Van, hogy vakolatdíszeket rajzolok, vagy kerítésépítéssel foglalkozom. Utóbbi azért is fontos, mert néha egy kerítés jobban meghatározza az utcaképet, mint a mögötte lévő ház.

— Mivel foglalkozik jelenleg?

– Könyvet írok, a dubaji pavilonról. Egy nagyon szép album készül magyar és angol nyelven. A kakasdi faluházról is írok egy könyvet, amit szintén Makovecz Imre tervezett, és nemrég újította fel a magyar kormány. A felújítási munkálatokban én magam is részt vettem. A faluház egy igazán egyedi stílusú épület, melynek két tornya a Kakasdon élő két nép együttélésének és összetartozásának a jelképe. A négyfiatornyos fatorony a székelyeket szimbolizálja, mint az előtte látható székelykapu is. A torony vörösrézzel fedett, amely a kakasdi római katolikus templom mintájára épült, a német nyelvű sváb lakosságot jelképezi. A Makovecz Imre emlékét és szellemi hagyatékát ápoló Héttorony Fesztivál építészeti és művészeti vezetője vagyok, tehát elég sok mindennel foglalkozom, a tervezésen kívül is. Van egy nagyobb felkérésem is, de még az elején tartunk. Sitkén, a valamikori Batthyány-birtokon egy százéves gazdasági épületből kell kialakítani területet, lakóteret idős emberek számára, ahol önellátóan gondozzák őket. Folyik Budapesten, a Colombus utcában a Szent István nevét viselő zenei gimnázium felújítása is, a tetőtér ráépítése. Vagyis, szerencsére nem unatkozom.

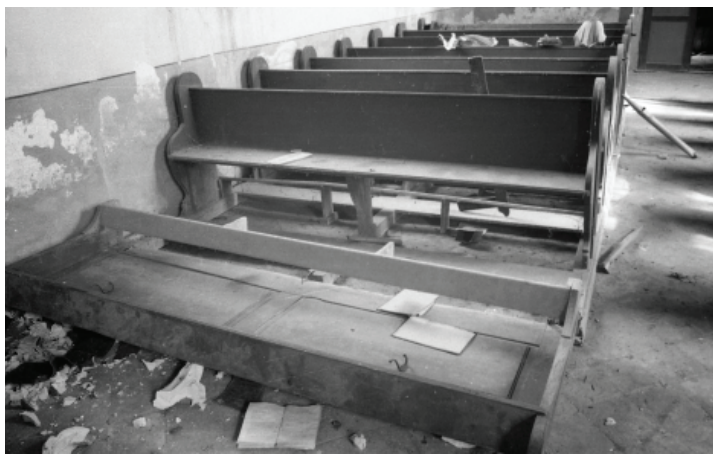

Szűcs Jenő fotói az érsekléli templomról

évforduló

ILLYÉS 120

Tamási Orosz János

Napok óta próbálom képzeletem elé idézni plakátbetűkkel a mindenütt láthatóvá tett, felhívó feliratot, valahogy így: ILLYÉS 120. De nem igazán sikerül. A képet, minél – minél? – jobban vetítem szemhéjam belső oldalára, annál erősebben mosódik a szürkület plakátmagányába. S már közelednek, ismét, az abban ázó éjjelek, erről hoz hírt az *„…esővert földek ugar-szaga, avar s a rajta csörtető vad bűze…”*

Tűnődöm a képen, s már megint az ismerős bosszúságot érzem, a türelmetlenséget, a piciny haragot: hol vagy, Gyula bácsi, miért hallgatsz? Haragról beszéltem, igen, mert fiatalon, nagyképűen szólva amolyan „pályakezdő” éveimben, s később is, ha szóba került, mindig ingerültséget éreztem iránta. A türelmetlenség által táplált haragot. Legyen észak-fok, idegenség, vagy legyen sarkcsillag, legyen ő maga a cél, de olyan, amelybe nem férkőzhet be egyetlen fölösleges betű sem… Ám ez csak ingerültségem egyik oka volt. A másik: olvastam én őt, meglehetős és kellő szorgalommal, ehhez képest elkésve, egy bennem már majdnem készre formált Illyés-arckép mögül kézbe véve mélyedtem el a *Külön világban* (1939) és a *Szembenézve* (1947) verseiben. És nem az akkori évek összegyűjtött verseit böngészve, hanem az egyes említett kötetek foglalatába merülve. Beszippantottak.

Ez a két kötet két szinte különálló – bár egymással szoros szimbiózisban álló - univerzum az Illyés-életműben, legalábbis számomra; két olyan mérföldkő, amely a teljességet nem csupán meghatározza, de szinte magába foglalja. A szerelmi líra annyira mély, intenzív megélése és átadása, hogy ahhoz fogható igazi, valódi érzelmi ezotériát csak azon költők műveiben találunk, akiknél már-már értelmetlen objektív mérlegelést, esztétikai fogalmak patikamérlege szerinti súlyozást, kritikai definíciókat keresgélnünk; ez olyan költészet, ami csak egyféleképpen hasonlítható az időjárás-jelentésekhez: ha jön a forgószél, vagy elugrasz, vagy hagyod, hogy fölragadjon s átéled annak elragadtatását. S a *Szembenézve* versei: a legteljesebb önkifejezése a haza, a nemzet, a felelősség, a sors megértésének és pozitív – a hasznos tettek: mérce és mérték – elfogadásának, a személy konstruktív cselekvésének határaival is számoló személyes lét- és életcél-eszszencia; az út és erény könyvének illyési meghatározása. Születtek korábban s majd születnek később is ebben az életműben kiemelkedő hegycsúcsok, de a hegyvonulat maga itt forr össze nemzettel s törvénnyel. Kimondatik: ahol s amikor a *„rögeszme gerjedelme gyúlt”* s lobbant a nemzet megmaradása fölé, ott s akkor *„e menetből így álltam félre én / balkaromban kisdeddel, akkorával, / mint félkarom s jobbfelem anyjával / s gúnnyal s keservvel szám két szögletén.”*

Csak későn, személyes életemre vetítve nagyon későn értettem meg Illyést és az illyési tartás rejtett, titkos üzenetét. S talán a legfontosabbat, azt, hogy, ahogyan az övé, úgy egyetlen ember élete sem arról szól: megszületik, megtanulja fölismerni a gonoszt, és legyőzi azt. Sokunk élete arra sem elég, hogy megértse s követni tudja – helyesen – a mesterek fölemelt mutatóujjának jelentését s irányát. Mondom, mindezt elmulasztottam, de halála hírének óráiban valamit talán megértettem. Emlékszem jól arra az áprilisi napra; a hír hallatán a földre hasalva írtam meg gyászomat s még Katának is beolvastam a telefonba, ellentmondást nem tűrően rendelve őt ki a tanteremből, ahol épp órát tartott. Szegény, szinte futott, mert azt hitte, alig egyéves kislányunkkal van baj. Pedig én csak egy verset akartam fölolvasni neki…

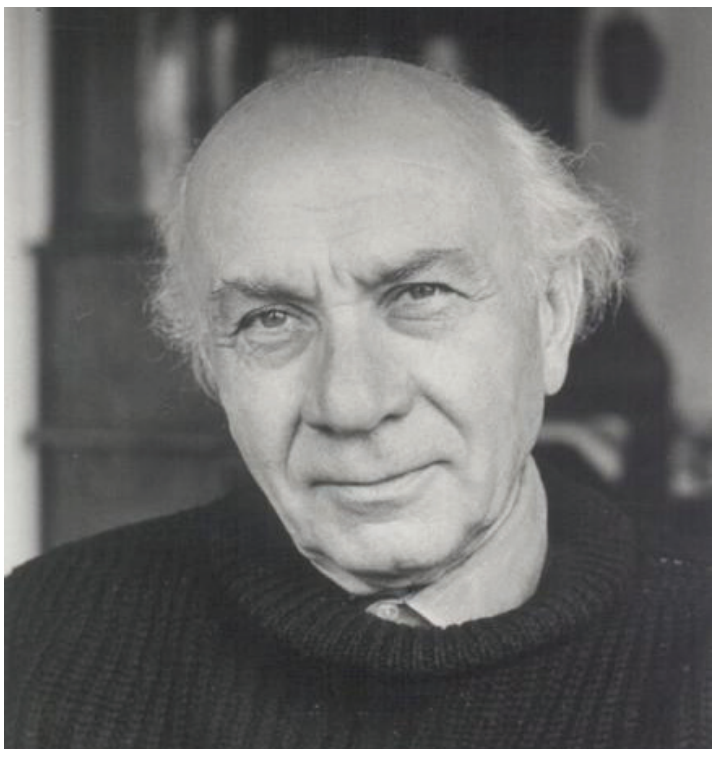

Illyés Gyula

„feje alatt faforgács izzik / és teste körül is a deszkák / lassú égése lassú lobogás / százezer év és szénné rendeződnek / a koporsómolekulák / de konok koponyája még ép lesz / igen! az Övé még ép! / Törvénye kifog minden más Törvényen / mert hiszi Önmaga igazát // s ha akkor majd e koponyát / valaki felemeli s csak úgy játékból / csak úgy kíváncsiságból / csontjaira gyurmaizmokat / gyurmahúst / tapaszt / s az üres kráterekbe / üvegszemet helyez / az elkészült mű fog-e szólni / Róla? / / e szoborarc beszél-e majd / mézigazságról és korbácsigazságról / puszták népéről / európai hazákról // e szoborarc beszél-e majd / olyan úri játékokról / amelyekben a becsület és a hűség is / zsetonokra váltatott // százezer év! / ismerszik-e még akkor is / az ilyen játék / s lesz-e még ki átlátja mind / a kusza szabályt? / hogy vesztes akkor is lehetsz / ha tiszta szívvel hiszed / Önmagad igazát / s ha győztél / úgy e győzelem mér majd / vereséget rád / s talán épp azok előtt / kikért győzni akartál…”

ILLYÉS 120. Nem. Nem látom a figyelmeztetést. Nem látom a plakátbetűket. Pedig hozza a hírt az *„…esővert földek ugar-szaga, avar s a rajta csörtető vad bűze…”*

vers

Gágyor Péter

Ha majd csönd lesz

Egyszer csönd lesz,
s nem mindegy, milyen,
a csönd is lehet unalmas,
az ember, aki addig fél, amíg él,
csak mereng.
Az utakon, s az utak helyén
majd halkan sétál a szél,
az arra vonuló tömegek
nyomait bejárja.
Tőle kérdezd a létet,
hogy élet lesz-e még.
Csönd lehet, sűrű a hallgatás,
mikor beborul az ég,
bólogat pár néma virág,
valami mindig elmúlik,
mint a sötétség reggelente,
s megmarad
az elmúlás történelme,
sok legenda, hiedelem,
becézzük históriának…
Harsány indulók szólnak,
dicsekvő hatalmak
írják a krónikákat.
És megváltoznak az utcanevek,
a városokat is átnevezik,
szobrokat döntögetnek
slemil új uraink,
és új a festék,
a plakátokra pingált
ákom-bákomokat
fáradt szemek lesték,
majd eső mossa le…
Csak a semmi marad.
Hol volt, hol nem
a kedves vidék,
a rétek, erdők, vízpartok.
Minden más lett,
másmilyen sírhantok,
a csönd nem ölel magához.
Denevérszárnyú madarak
hangtalan serege szálldos,
és a toronyóra is elhallgat.

Szűcs Jenő fotói az érsekléli templomról

fordulópont

XII

Szabó Zoltán Attila

Tizenkét esztendőnk hatalom. Az Újnyugat Irodalmi Kör 12 éve, ha tetszik, ha nem, a (szellemi) szabadság erejét példázza. Hiszen a Nyugat Plusz irodalmi folyóirat oly' időkben lett a túlélés szimbóluma, amikor a pályázatokat a (végtelen) játéktér, a (füves) pálya helyett gyakran (a műfüves borításhoz szokott) örök cserék, cserediákok és taccsbírók bírálták/bírálják el, amikor a nem-írók írnak többet, amikor leghangosabban a nem-gondolkodók elmélkednek, mikor a sokadrangköltők szülik-szarják-ontják a daktilusokat. A díjakat pedig adják-veszik. Kisajátítják. Kiköltik.

Ez a korszellem.

Apró csoportok, néhány futtatott név, néhány katedrás irodalomszervező, esztéta dönt sorsokról, életpályákról, tehetségekről. Fájdalmuk, hogy az olvasók 95,4 százaléka (magánmérés!) még csak nem is hallott róluk. Ezért hát a „műveletlen" olvasó kap is szépen a fejére szakmai anketokon, belterjes fórumokon.

Megjegyzem, az olvasó helyzete a legnehezebb. Mert a lap- és könyvterjesztés beteg struktúrája, a „dadogó" könyvtárak, a magát önként gettóba záró kortárs irodalom, az internet átláthatatlan hálózata, az elbutult televíziók és a minőségi tartalmakkal, szépirodalommal, párbeszédekkel mind nehezebben célt érő, ezért inkább az ódivatú slágereket és a makogó rapbetétekkel trendibbre hangszerelt médiamicsodákat favorizáló rádiók éppenséggel nem segítik az eligazodást. (Nyilván vannak üdítő kivételek, nem kevesen, de ez a dolgozat nem róluk szól, inkább értük is...)

Alapjáraton a megnyomorított kiadók, szerkesztőségek, műhelyek, szerzők, szerkesztők (ahelyett, hogy a nemzeti kultúrát gazdagítanák) jobbára holtfáradtan várnak igenekre és nemekre, sablonválaszokra. Levelekre. Ezekben a levelekben az áll, mint hajdan a borítékos sorsjegyeken: „Nyert!", „Nem nyert!" (S a *miért*re rendre a *miért ne*? a válasz.)

Zalán Tibort idézem, aki a Tokaji Írótáborban így fogalmazott: *„Elborzaszt az, hogy különböző alapítványok meg figurák különböző pénzeket osztogatnak maguknak, a saját embereiknek. Hogy egy fiatalnak, ha jelen akar lenni, akkor le kell csatlakoznia valamelyik táborhoz. Két nagyon erős tábor diktál, a mögöttük lévő pénzek – vagy nem pénzek – diktálnak, nagy szervezetek irányítanak, és nem az irodalom, nem a minőség vagy a termék határozza meg, hogy ki vagy."*

Bevallom, Tibornak (aki a lap indulásakor már az egyik legfőbb szövetségesem volt) abban is oroszlánszerepe van, hogy most néhány szóban összegzem, mire jutott egy olyan kortárs irodalmi folyóirat, melyet nem „a két nagy erős tábor" szült.

Nos, *tizenkét esztendőnk hatalom*. Ma már annak kell magyarázkodnia, aki az Újnyugat ügyét ejtené. Mivelhogy a közöny társadalmában leltünk új olvasókra, tehetségekre, szervez(t)ünk irodalmi esteket, iskolai foglalkozásokat, felkaroltunk kezdőket, népszerűsítettük a határon túli szerzőket, működ(t)ünk professzionális műhelyként. Nem törődve a politika törésvonalaival.

Tizenkét esztendőnk hatalom. Csukástól Czeizelig, Fodor Ákostól Bujdosó Alpárig igazi nagyságokkal indultunk. A Nyugat Plusz irodalmi folyóirat nekik és az olvasóknak tartozik elszámolással.

Tizenkét esztendőnk hatalom, mialatt jönnek-mennek, esnek-kelnek korunk hősei. Ez még akkor is így van, ha idehaza az *„én jól ismerem őt, mivel régi barátom, hát majd szólok neki az érdekedben, mert te meg egy rendes fiú/lány vagy"* – szöveg a legjellemzőbb formula, s ha a „felfelé nyal, lefelé tapos" az elfogadott taktika, a vonzó életstratégia. Csak hát – int mérsékletre Marcus Aurelius – *„Milyen gyorsan eltűnik minden!"* Hajaj!

Tizenkét esztendőnk hatalom. Ámde idáig csak alázattal, (egymás iránti) tisztelettel, életerősen lehetett ellapátolni. Nem várva jutalmat, díjesőt. Működésünk, létezésünk felkiáltójel seregnyi ákombákom, kérdőjel közt. Ahogy az Előretolt Helyőrségnek (Az utolsó ellenállók?, 2022. szeptember 24.) korábban már papírra vetettem: *„Sápatagnak, olykor életidegennek, gyakorta igen-igen belterjesnek érzem a bel-bel-pesti lírát. Túl sok a barázdabillegető, s túl sok a barázda. Túl sok az önérdek, temérdek a magánközlés. A bel-bel-pesti szerk. – mint a Macskafogóban a denevérek – gyakran beéri konzervvérrel. Jönnek (hozzá), akik szoktak, írnak (neki), akiknek írniuk kell, akikkel nincs gond, akikre hivatkozni lehet, akik értik a bel-pesti »tájszólást«. Ezért is élvezem annyira, amikor a Nyugat Plusz főszerkesztőjeként, immáron 12 éve, nem feltétlenül csak a pesti elithez sorolt kollégák műveiből válogathatok. S a határon túlról sem a bel-pesti tippeket »játszom« meg. Nem véletlen, hogy inkább budai (tabáni) polgárnak vallom magam. (Esetleg: újpestinek...)"*

Igen, az Újnyugat útja talán rögösebbnek hat, mégis élvezetesebb. Azonban e háborús időkben, az energiaválság, a példátlan infláció zaklatott hónapjaiban érzékelhető, hogy a teljes művészeti szubvenció gyakorlata (szellemi) reformra szorul. S azon belül a folyóiratpiac, a könyvkiadás elbaltázott rendszerére is ráférne már egy tisztességes renoválás. Ez közös érdekünk.

A szerző a Nyugat Plusz folyóirat alapító főszerkesztője

Szűcs Jenő fotói az érsekléli templomról

novella

AZ ÖRÖKSÉG

Darázs Balogh Katalin

A lenyugvó nap vörösre festette a tájat. A fákat, melyek lustán nyújtózkodtak az ég felé, magas, száraz gyom vette körül. Az egyik ágon varjú károgta szomorú énekét. A régi kocsmát kikezdte az idő vasfoga. Falait félig leszaggatott plakátok, kitört ablakok csúfították. Ajtaja zárva volt. A kerítés és a fából készült korlát elkorhadt. Az egykori hírhedt vendéglátóhely az enyészeté lett.

A lenyugvó nap utolsó sugarai bevilágították a termet. A nikotintól megsárgult falak körbeölelték, magukba zárva a múltat. A bútorokon megtelepült vastag por fehéren viszonozta a beáradó fényt. Még így is szépen kirajzolódtak a rajtuk sorakozó faragott mintázatok. Néhol a lámpák egyhangúan csüngtek alá, a többi a földön hevert összetörve. A bárpult hátul a sarokban húzódott meg, türelmesen várva a soha meg nem érkező vendégeket. Egy-két felborult szék és a padlón szétszórt pohárdarabok őrizték emlékét az utolsó dulakodásnak.

Ezen az estén egy autó állt meg a tanyán. Felhajtott a bekötőúton, majd leparkolt az épület előtt. Magas férfi szállt ki a kocsiból, enyhén imbolyogva körbejárta a kocsmát, majd belesett az egyik ablakon, hogy megtudja, mit takarnak a falak. Cigarettára gyújtott, és gondosan szemügyre vette a terepet. Sokat hallott már erről a helyről. Amikor az épület bejáratához ért, megpróbálta megnyitni a kocsma ajtaját. Erősen nekitámaszkodott, mire az a nyomásnak engedve darabokra hullott. A hirtelen érkező légáram felkavarta a benti dohos levegőt. A jövevény nehéz léptei alatt recsegett a padló. A férfi felállított egy útjába kerülő széket, majd a pulthoz lépett, lazán rákönyökölt. Újabb cigarettára gyújtott. Amikor a hatalmas tükörre fújta a füstöt, abban megelevenedett az élet. Az asztaloknál emberek ültek, a háttérben zene szólt, korsók koccanása hallatszott. Ahogy megjelent a kép, úgy el is tűnt.

A hívatlan vendég leült egy közeli asztalhoz, maga alá húzta lábait, fejét megtámasztva gondolatai elkalandoztak. Egymás után szívta a cigarettát. Igyekezett feleleveníteni azokat a történeteket, amelyeket egykoron meséltek neki. Nagyapja volt ennek a kocsmának a büszke tulajdonosa. Régebben ráhagyta ezt a helyet, de a férfi csak most jutott oda, hogy megnézze az örökséget.

Kint felkerekedett a szél. Az idegen hanyagul bedobta a pult mögé az égő cigarettát, és elindult kifelé. Amíg kisétált a teremből, az izzó cigarettavég az egyik repedésbe gurult. A huzat szítani kezdte a csikket. A csonka cigaretta egyre csak perzselte a körülötte lévő korhadt fát, az pedig lassan elkezdett füstöt okádni. A feltámadt huzat lángra lobbantotta a parazsat.

Az idegen autóba ült és elhajtott. A nap már alábukott, amikor kiért a tanyáról. Alig egy kilométerre lehetett a kocsmától, amikor hirtelen fényességre lett figyelmes. Megrökönyödve nézte az egyre magasabbra csapó lángokat. Újra vérvörös színben úszott a táj. A tető hatalmas robajjal szakadt alá. Parázsdarabok táncoltak tova a füsttel.

Az örökös tehetetlenül nézte, ahogy az öröksége semmivé lesz.

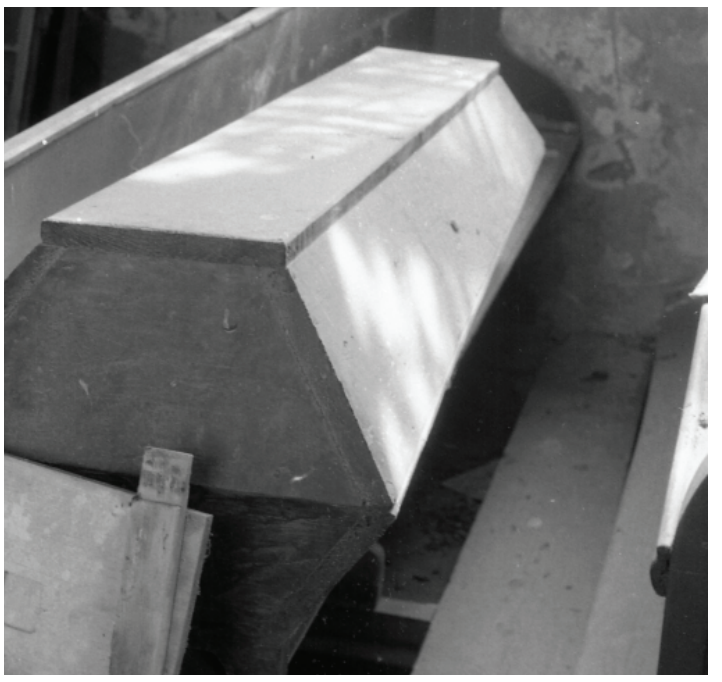

Szűcs Jenő fotói az érsekléli templomról

vers

Jóna Dávid

Vándorcirkusz

Amikor a cirkusz odébbáll,
még napokig ott marad a szaga,
kikopott fű, néhol gázolaj égette folt,
a kamionnak csöpögött az üzemanyaga.

Aztán ott maradt a semmi is,
hisz a varázslat tovább költözött,
a valami igazán más volt, az izgalom,
ahol az artista tündérnek öltözött.

A faluszélén néhány lurkó nézte
a távolodó karaván̂t,
egy kócos mezítlábas próbálgatta még
az esti bűvészmutatványt.

Egy szőke kislány azt képzelte,
hogy csillogó ruhában suhan,
cigánykerekezik, de nem ám úgy, ahogy a többiek,
hanem lágyan és akrobatikusan.

A cirkusz a gyerekeké,
ami a reményt, az elrugaszkodást mutatja,
a sátor, a manézs, a porond,
ahol a csodát megpillanthatja.

Nem a valóság kell, hanem a látvány,
a szépség, a legyőzött világ,
az önfeledtség, az illúzió,
tüll ruhák és aranytrombiták.

A gyerekek állnak az út mentén, nem integetnek,
a kamion se néz ilyenkor a tükörbe,
egy másik falu gyerekei várják,
ahol már az előadásról szórólapozik a törpe.

A cirkusz továbbállt, de mégis
– s ez az, amit várni lehet –
hagy valamit a folton és a szagon túl is,
mintha virággal ültetnék be a gránát-tölcséreket.

Szűcs Jenő fotói az érsekléli templomról

Petőfi 200

PETŐFI A FELVIDÉKEN 9.

A Magyar Országgyűlés tavaly Petőfi Sándor emlékévvé nyilvánította a 2022-es és 2023-as esztendőt, a magyar költészet egyik legkiemelkedőbb és legismertebb alakja születésének 200. évfordulója alkalmából. Tudvalévő, hogy a költőóriás élete huszonhat éve alatt közel nyolcszáz verset írt, s ezeknek a verseknek a jelentős része a Felvidéken íródott. Jegyzeteiből kiolvasható, hogy ezer szállal kötődött a Felvidék szépségeihez, végigjárta a nevezetességeket. Mindezt bizonyítja a számtalan emlékhely, szobor, emléktábla. Petőfi Sándor bicentenáriuma alkalmából a márciusi számtól kezdődően egy éven keresztül közöljük a Kiskőrösön született Magyar Zoltán író, néprajzkutató Petőfi Sándorról szóló (történeti) felvidéki vonatkozású írásait 13 helyszínnel. Ezeket az írásokat egyaránt ajánljuk mind az irodalomtörténet szerelmeseinek, mind pedig a szélesebb olvasóközönség figyelmébe. Az egyenként megjelenő fejezeteket szemléletes képanyag teszi élményszerűvé.

PETŐFI ÉS A GÖMÖRI FÖLDESURAK

Magyar Zoltán

Cikksorozatunk előző részében már szó esett arról a sajógömöri helyi mondáról, miszerint Petőfi ottjárta után többé nem csukták be a Szentiványiak kastélyának kapuját.

Egy másik történet szerint 1847 nyarán, amikor útban Koltó felé a költő az akkortájt Bején lelkészkedő írótársát meglátogatta, Tompa és Petőfi a Szentiványi család ottani kastélyában vendégeskedett. A kastély az országút mentén megviselt állapotban, de még manapság is áll, ellenben a református paplakot azóta lebontották. Egy korabeli történet e vendégeskedést így örökítette meg:

„Kártyázni kezdtek, ám Petőfinek nem volt kedve a játékhoz, és kis idő elteltével búcsúzni akart. 'Én az olyan háznál, ahol kártyázni ülnek le, mikor én itt vagyok, egy óráig sem maradok tovább' – mondta.

– Uram – szólt Szentiványi –, hiszen mi is tudjuk, hogy ki az a Petőfi? ismerjük önnek remek költeményeit s dicsérjük is érte. De a költészet az Isten adománya s arra, amit az Isten adott, nem szükséges büszkének lenni!

Mire az így fordult Tompához: »Te Miska! ez jól megfelelt nekem. Derék ember ez! maradjunk itt!«"

Az eset Jókai feljegyzésében maradt fenn, egy másik pedig az idősebb gömöri lelkészek emlékezetében. Úgy szól a fáma, hogy midőn egyszer éjszaka a két költő csúnyán összevitatkozott, Petőfi fogta magát, és otthagyta Tompát, „mint Szent Pál az oláhokat". Majd felzörgette a Szentiványi-kastély urait, hogy engedjék be éjszakára, mert ő azzal az emberrel tovább egy fedél alatt nem marad.

A két történet akár hiteles is lehetne – ismerve azok szereplőit –, ám mégsem valószínű, hogy megesett, mondaként/anekdotaként azonban feljegyzésre érdemes.

Gömör túlsó csücskében, a nógrádi határon fekvő Guszonán ellenben arról maradt fenn monda, hogy Petőfi 1845-ben miért nem látogatott el a faluba. Akkortájt egy Fehérváry János nevezetű földbirtokos volt az úr a községben, aki nem éppen népbarátságáról volt nevezetes. A történet szerint, amikor Petőfi megszállt Kubinyi Rudolfnál a közeli Várgedén, a jeles látogatónak a környéken is híre terjedt. Miként annak is, hogy néhány nappal korábban Gömör vármegye táblabírájává választották a költőt – a megyei urak körében már csak ezért is kerekedett némi tekintélye. Mint mondaszerű igaz történetet, a 2000-es évek derekán így mesélték a fent említett településen:

„No, ez a Fehérváry meg gondolt egyet, menesztette a lovászát Várgedére – keresztül lehetett menni az erdőn – Petőfihez. Hát Kubinyi nem szólt neki, engedte, hogy Petőfi átvegye az üzenetet. Petőfi kérdezte, mennyire lehet az a település, a lovász azt válaszolta: jó lovon egy nagy óra – van az két óra is... Elég az hozzá, hogy Petőfi kezdett gondolkodni, hogy akkor esetleg elmegy, ha már szívesen hívják. De eszébe jutott valami.

– Hát aztán milyen a te urad?

A lovász meg:

– Szereti botoztatni a jobbágyokat.

No hogy hát akkor: ő egy fedél alatt nem marad meg olyan egyénnel, aki veri a szegényeket! Hát így nem jött el Petőfi Guszonára."

Ellenben környékbeli barátairól az útirajza lapjain is meleg szavakkal emlékezett meg:

„...több rendbeli meghivásra kitértem még egy-pár közel eső faluba: Kisfaludba és Várgedébe a füstös szobáju Adorján Bódi – s a láng szakállu Kubinyi Rudihoz.

És meg nem bántam.

Pompás napokat töltöttem Várgedén... de azt nem is mondom ezután, hol hogy töltöttem időmet... mindenütt, a hol csak megfordultam, a legjobban.

Említésre méltó Kubinyi R. könyvtára, melly magában foglalja az angol, francia, német, olasz, spanyol irodalom remekeit s csaknem az egész magyar irodalmat. Csak aztán sok illyen jóravaló ember volna hazánkban, mint K. R.!"

A két úriember, a Petőfi-kutató Hatvany Lajos találó szavaival, mint afféle *literary gentleman* élte a vidéki földbirtokosok némiképp egyhangú életét. Adorján Boldizsár Vörösmarty barátjaként ígéretesen indult az irodalmi pályán. Közölt néhány verset, elbeszélést, még egy regénytöredéket is, de aztán csakhamar elhallgatott. Petőfi az emlékkönyvébe jegyzett sorok szerint még poétaként ismerte. Adorján gortvakisfaludi kúriája – ahová a költő néhány órára betért a barátjához – napjainkra már elenyészett. Ám a szomszédos Várgedén áll még az az udvarház, ahol mintegy két hetet időzött. Vendéglátója, a „lángszakállu" Kubinyi Rudolf kiváló ember lehetett. Vagyonos volta ellenére hajlamai a tudomány, a szépirodalom és a szépművészetek felé vonzották. Mint feljegyezték: *„Annyira nyílt, vendégszerető házat tartott, hogy kastélyának kapuszárnyait is levétette, a megyei ifjuság köre, az úgynevezett Nőtlen Egyesület nála tartá gyűléseit, gazdag könyvtárát még a szomszéd megyebéliek is használták."*

Petőfi Sándor emléktáblája

Somoskő

Nem csoda hát, hogy számos művész felkereste az udvarházát. Ő maga inkább csak esztétikai és kritikai cikkeket írt az Athenaeumba. Később megyei főjegyző, majd Gömör, illetve Heves főispánja lett. Nevét mégis leginkább Petőfi barátsága örökítette meg.

Szűcs Jenő fotói az érsekléli templomról

film

TRÓNOK HARCA CSEH MÓDRA

Juhász Kornélia

Köztudott tény, hogy a felvidéki magyarok gyerekkortól tanulják a szlovák nyelvet. Az azonban érdekesség, hogy a közös múlt miatt a cseh nyelv is hellyel-közzel része az életünknek. Ha máshogy nem is, a tévéből. Például követhetjük azokat a filmeket, amelyeket minden karácsonykor műsorra tűznek a szlovák adókon. A cseh mesefilmeknek komoly hagyományuk van, de immár nemzeti hősükről készített történelmi dráma is akad északnyugati szomszédaink repertoárjában.

Szeptember elején jelent meg a *Medieval* című film, Petr Jákl rendezésében. A mű Jan Žižka (Zsizska János), cseh hadvezér kalandjaira épül. A tizenötödik századi harcos neve köré szőtt mondák alapján komoly szerepet játszott az egyházszakadás időszakában kibontakozó hatalmi harcok alakulásában. Emellett veretlen katonai vezető érdemeit tudhatta magáénak, győzedelmeskedett többek között a Német Lovagrenddel szemben is. Persze nem mindig volt ez így. A film cselekményének idején Jan még útkereső zsoldos, aki egy emberrablási ügy során szembesül a hatalmasok kegyetlenkedéseivel. Fokozatosan döbben rá arra, hogy talán tennie kellene valamit népe jólétéért. A film illeszkedik az akciódús történelmi filmek tradicionálisnak számító darabjai közé. Csupán a drónfelvételekkel is bemutatott cseh tájak, az eredeti szinkronnál érzékelhető akcentussal beszélt angol, és a helyenként felcsendülő cseh csatadalok árulkodnak a film eredetéről. Világszinten ismert sztárokban sincs hiány. Karel Roden, Michael Caine, Sophie Lowe, Til Schweiger, Ben Foster alkotnak kulturálisan színes színészgárdát, akik emelték a film színvonalát. Külön említésre méltó a dán Roland Møller, aki színészi játékával árnyalt karakterré tette a középkori tematikájú filmekben ezerszer alkalmazott zsoldos gyilkológép szerepét. A filmnek van magyar vonatkozása is. Luxemburgi Zsigmond

(Matthew Goode) a *Medieval* konfliktusaiban a cseh forradalmárok szempontjából az ügyeletes főgonosz szerepében jelenik meg…

A jelmezek, az autentikus helyszínek és a harci koreográfia a *Medieval* pozitívumai közé sorolható, valóban megidézi a történet korszakának hangulatát. Az izgalmas csatajelenetek, élet-halál küzdelmek mellett filozófiai elmélkedéseket is tartalmaz Istenről, a hazáról és egy picit a szerelemről is.

MÉREGDRÁGA UNALOM

A Gyűrűk Ura: A hatalom gyűrűi sorozatról

N. Juhász Tamás

A kétezres évek elejétől Tolkien munkássága *A Gyűrűk Ura* filmeknek köszönhetően a virágkorát éli. A sikeres filmtrilógiát követően a rendező, Peter Jackson úgy gondolta, eljött az ideje elkészíteni Középfölde mitológiájának másik adaptációját is. Így *A hobbit* című (mese)regényből újabb filmtrilógia készült, amely egyébként előzménye is *A Gyűrűk Ura* történeteknek. Bár ez utóbbi filmek már kritikai szempontból nem kaptak akkora figyelmet, mint elődei, ekkorra már a hollywoodi gépezet beindult. 2017-ben az Amazon felvásárolta a megfilmesítési jogokat.

Sajnos hiába az egymilliárd dolláros költségvetés, az Amazon sorozata tele van hibákkal és problémákkal. Az egyik fő gond épp az egyik főszereplőnk: Galadriel, akit Morfydd Clark alakít. Emlékezzünk csak vissza Cate Blanchett alakítására: távoli, szinte megfoghatatlan, mégis nemes, viszont a sorozatban megjelenített tünde nagyon nem az a karakter, akit már korábban megismerhettünk. Gyakran elveszíti a fejét, már-már gyerekesen hisztisnek lehet nevezni. *A hatalom gyűrűi*ben a tündéket túlságosan is emberinek, sőt sok esetben esendőnek és butának ábrázolták. Az ilyen karakterekért nem igazán tudunk izgulni.

A CGI-grafika szép, bár ez nem is csoda, hiszen ugyanaz a csapat dolgozik rajta, mint a filmek esetében. Sokkal inkább kilóg a lóláb a kellékek és a környezet megjelenítésénél. A nézőnek az az érzete támadhat, hogy nem is használati tárgyakat lát, hanem mintha egy ajándékbolt kellős közepébe csöppent volna, ahol a színészeknek azt az utasítást adták, hogy be ne piszkítsák vagy össze ne törjék a tárgyakat, mert akkor ki kell majd fizetniük. Egy ekkora büdzsével rendelkező alkotásnál ez azért gáz, valljuk be! A sorozat rengetegszer elidőzik felesleges dolgoknál – mintegy időhúzásként (a harmadik rész ominózus lovaglós jelenete), és az ütemezésnél is érezhetünk problémákat. Ami pozitívumként említésre méltó lehet, az Bear McCreary zenéje, amely remekül illeszkedik *A Gyűrűk Ura* világához.

A sorozat felénél (a szöveg megírásának idején négy rész jelent meg) azonban a készítőknek erősebb anyagot kéne felmutatniuk a második félidőre, mert jelenleg unottan fogunk kikászálódni a kanapénkból, hogy aztán gyorsan elfelejtsük az egészet. Egy ilyen részletgazdagsággal bíró világ esetében pedig ez nagyon nincs rendben.

vers

Saitos Lajos

Világod

*R. C. utcanévtáblája alá!**

Világ akartál lenni.
Az, aki a tükröt összezúzza,
s tesz-vesz boldogan,
jár-kel önfeledten
a gyógyító csodában,
a törékeny mindenhatóságban.

Világ akartál lenni,
érett, fényes gyümölcs.
Vagy mint a Nap s a Hold,
bátor és tűrő, engedelmes,
akit a méltóság fegyelmez.

Világ akartál lenni.
Ennyi!

** A sajtóhírre, miszerint Dunaszerdahelyen utcát neveztek el a városhoz ezer szállal kötődő R. C.-ről – Kulcsár Ferenc költőről!*

Szűcs Jenő fotói az érsekléli templomról

könyv

A VILÁGIDŐ POÉTÁJA

Márkus Béla Gál Sándor-válogatásához

Tóth László

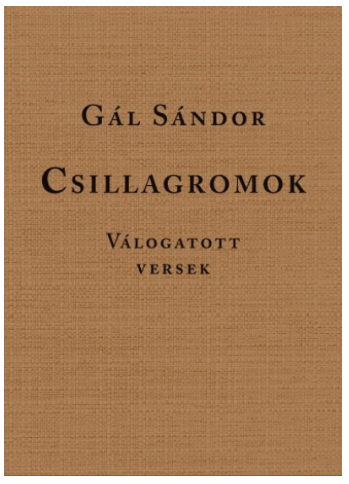

Noha Gál Sándor első verse 19 éves korában jelent meg, elhúzódó pályakezdésére vall, hogy első verseskötete, az *Arc nélküli szobrok* csak 27 éves korára készült el 1964-ben. Ezután azonban élete végéig sűrűn követték egymást a könyvei: ha jól számolom, összesen hetven – szinte nincs műfaj, melyben ne próbálta volna ki magát: a versei mellett írt gyermekverset, mesét, elbeszéléseket, regényt, drámát, mesejátékot, hangjátékot, tanulmányt, esszét, vadászkönyvet, falumonográfiát, visszaemlékezéseket, továbbá publicisztika-, riport-, napló- és dokumentumköteteket, valamint szociográfiákat adott ki, verseket és színműveket fordított, s lehet, e felsorolás még nem is teljes. Versesköteteinek száma megközelíti a harmincat; az utolsót a budapesti Kortárs Kiadó jelentette meg *Néhány lépés az udvar kövein* címmel a halála előtti évben, 2020-ban. Azóta viszont már itt az újabb, hosszú és gazdag költői pályájának méltó összegzése, válogatott verseinek idei, a születésének 85. évfordulójára emlékező *Csillagromok* Márkus Béla szerkesztésében és a Magyar Művészeti Akadémia kiadásában.

Márkus kétségtelenül írónk, költőnk életművének legalaposabb ismerője, amit többek közt öt esztendővel ezelőtti monográfiájával is nyomatékosított, de most is páratlan biztonsággal rajzolja meg Gál költői pályájának ívét, s emeli ki e kötetbe besorolt versekkel költészetének lényegét. Miközben megvilágításában Gál költészetének számos darabja is új fénybe kerül, mint például az 1963-as keletű *Napló*, melyet magam korábban Gál lírájának perifériáján láttam, ám amely ebben a válogatásban új jelentéseket nyer („…Ki döfte kését a föld szívébe / A csöpögő vér muzsikáját / milyen hangjegyekkel jelölik…”). Megjegyzendő itt, hogy szabadvers-központúságával, az 1960-as évek európai léptékű fiatal cseh költészetének (Miroslav Holub, Jiří Šotola, Karel Šiktanc), illetve különböző világirodalmi minták (Sain-Jon Perse s mások) figyelésével stb. – már Gál legelső kötete is új lehetőségeket nyitott a csehszlovákiai magyar költészet előtt. Ugyanekkor a *Csillagromok* kitűnő érzékkel nyomatékosítja költészetének mindenkori emblematikus darabjait, melyek az 1970-es évek (cseh)szlovákiai magyar lírájának is jellegadó, sorsmondó s ugyanekkor minőségteremtő teljesítményei, mint például az 1978-as *Folyó* (1978) számos, azóta sem avuló opusa (*Új Atlantisz; Siratóének egy védtelen táj felett; Veszteségeink; Távolodók* stb.). S persze nem hiányoz(hat)nak e válogatásból Gál olyan létfilozófiai összegzései sem, melyek az ember időbe és heideggeri létbe-vetettségének toposzát, illetve ethoszát választják tárgyukul, mint például *Az Éden és a Golgota között* (1984), *A rák évada* (2010), *A most* (2016), *Egy spondeus mögött a csend* (2016), illetve *A létezés képletei* (2019) kötetek számos alkotása. Ezzel összefüggésben Gál bírálói például gyakran figyelmen kívül hagyják, hogy kortárs költészetünk egyik legképzettebb, s életművét tekintve talán egyik legnagyobb akciórádiuszú, írásaival a legnagyobb műveltségi területet lefedő, illetve mozgósító alkotói közé tartozott. Mely tágasságban természetesen ott kell látnunk poétánk gyermekverseit is, ezért Márkus Béla külön érdeme, hogy a *Csillagromok* – arányosan válogatva Gál gyermekversköteteiből – ezeket sem hagyta figyelmen kívül.

Tőzsér Árpád, költőnk hetvenedik születésnapjára írt köszöntőjében nem véletlenül nevezte Gált az *„enciklopedikus tárgyismeretre”* épülő *„időszakma”* művelőjének, *„világidőben”* és *„kozmikus összefüggésekben”* gondolkodó, s az egyetemes léttapasztalatokra kiemelten figyelő írónak. Ugyancsak Tőzsér volt, aki Gál második kötete kapcsán már 1969-ben verseinek „időanyagúságáról” beszélt, arról, hogy azok „»hőse« az idő”, s ez, bármibe is fogott és bármihez is nyúlt közben, érvényes maradt rá mindvégig. Miként azt a *Csillagromok* is meggyőzően bizonyítja.

Gál Sándor: Csillagromok, Magyar Művészeti Akadémia Kiadó, Budapest, 2022

VALAHOGY MINDEN ANNYIRA MÁS MÁR

Ollé Tamás

Petőcz András legújabb, *A látogatás emléke* című kötete egy személyes hangvételű, több ciklusból álló nagyvárosi napló. A kötet alaphangulatát a prológusnak is beillő *A folyó felett, a magasban* című vers adja meg, melyben a költő az éjszaka közepén lakása ablakából vizslatja a várost s a Dunát, miközben a folyó mindent elsodró lendületéről, elemi erejéről mereng.

„Hajnal van, / ébred a város, / reményteli mindez, / vagy halálos?” A kötet első ciklusában (*A semuri fiú*) a költő saját szemszögén és belső érzésein keresztül láttatja a nagyvárosi mindennapokat. Nyugtalan, mégis reményteli hajnalok és átdolgozott, olykor álmatlan éjszakák, amikor az embert nem hagyják nyugodni az emlékek. S a kettő közt a költő felébred, jár-kel a nagyváros utcáin, figyeli az embereket, a hömpölygő sokaságot. Közben látásmódját áthatják az emlékek s a régmúlt idők minduntalan kísértő szellemei.

„Elmondom ezt neked. Ha nem unod. / Minden arról szól, hogy minduntalan futok / valami után.” Petőcz András stílusa világos és tiszta, mellőzi a kellemkedést és in medias res mesél az olvasónak. Mesél a mindennapok sodrásában élő emberről, aki olyan, mint a forgalmas körutak közt megbúvó szűk kis utcák. Mesél gondolatairól, aggályairól s kételyeiről. Élmények, sorsfordító találkozások, a költő számára fontos mozzanatok, események és személyek tűnnek fel előttünk a verseket olvasva.

„Nem akarom tudni a hiányod. / Az is a te hibád, hogy fáj.” Petőcz András a kötetet *„Arthurnak, Paulnak és a többieknek”* ajánlja, a második és harmadik ciklusban pedig megelevenednek előttünk a világirodalom és a kultúra nagyjai, a költő példaképei. A *Testemlék* ciklusban betekintést nyerünk a két szimbolista költő, Arthur Rimbaud és Paul Verlaine képzeletbeli levelezésébe. A szerelem és a vágyakozás motívuma aztán tovább folytatódik a *Bűnben* ciklusban, amelynek középpontjában a görög mitológiából ismert szobrász, Pygmalion és az ő gondolatai állnak.

„Jó volna megint, de nem is tudom, / valahogy minden annyira más már”

A vizuális költészetben is jelentős Petőcz András sok mindent megélt már, gazdag munkássággal és élettapasztalattal bír. A kötet utolsó (*Azt hiszem*) ciklusában aztán visszatérünk a személyes hangvételhez, a költő ismét mesél. A meganynyi látogatásról, amelyeknek emléke éjszaka ébren tartja, hajnalok hajnalán felébreszti, s amely arra ösztönzi őt, hogy továbbra is írjon, s mesélje el, milyen is a világ: mi változott és mi maradt belőle.

Petőcz András: A látogatás emléke, Fekete Sas Könyvkiadó Bt., Budapest, 2022

Szűcs Jenő fotói az érsekléli templomról

fotóművészet

HOGY NE MÚLJÉK A MÚLTUNK…

Tóth László

Pazarlón, tehát méltatlanul bánunk az értékeinkkel. Múltunk sok esetben úgy múlik el, hogy tehetetlenül – vagy csak tétlenül? – szemléljük veszését. Mi több, értékeinket néha fel sem ismerjük igazán, úgy veszítjük el azokat. Veszítjük? Hajítjuk ki ajtón-ablakon, s zárjuk el tőlük magunkat.

Szűcs Jenőre (1949–1997) is ki tudja, mióta nem gondoltunk már. Sőt. Igazából föl sem fedeztük őt, felét sem kapta tőlünk, amit másra, nála méltatlanabbakra két kézzel pazarlunk el. Igaz, neki is hosszú időbe telt, amíg megtalálta magában azt, amire igazából hivatott lett volna, amire igazán hivatott volt.

Későn, igen-igen megkésve indult, s tulajdonképpen a fél életébe került – korai halála tükrében láttuk csak igazán, hogy valóban túljutott életet felén (25 évesen kezdett el fotózni, s 50 sem volt még, amikor meghalt) –, hogy felfedezze magában a fotográfust, s a fotográfiát.

Nagy bűnünk azonban, hogy életében is kevés szóval tiszteltük meg őt, a halála óta pedig annyit sem ejtettünk róla. Noha ott lehetne a helye a második világháború utáni neves (cseh) szlovákiai magyar (riport)fotósok, fotóművészek között, s abban a sorban kellene említenünk ma is, melyet általában Prandl Sándorral szoktunk kezdeni, s Tóthpál Gyulával, Gyökeres Györggyel, Huszár Tiborral, Kontár Gyulával, M. Nagy Lászlóval és másokkal folytatunk. Mégis mindössze néhány értő s elismerő újságcikk őrzi csupán emlékét (elsősorban a már ugyancsak a Léthe túlpartjáról felénk somolygó Soóky Lászlóé, aki Szűcs első önálló kiállításának is terepet biztosított 1980-ban), valamint 1999. évi posztumusz életmű-kiállításának kurátoráé, Dénes Éváé.

Szűcs Jenő

Szűcs Jenő fotója az érsekléli templomról

Szűcs Jenő reklám-, dokumentum- és műtermi, valamint színházi fotósként egyként dolgozott, de életműve szerves része a Dolán Györggyel és Kraščenič Alexszel kezdett s halála után is hosszú évekig működött, nyarankénti pati művészeti szimpózium, a SZIMPAT megteremtése is. Fotográfusi figyelmét a portré-, a dokumentum-, a táj-, a zsáner- és a szociofotózás egyként lekötötte, s valamennyi területen maradandó képek, hangulatok, pillanatok, illetve kifinomult érzékenység és egyéni látásmód őrzi az emlékét, dokumentálja a művészetét.

Múltunk sok esetben úgy múlik el… – áll fentebb. Mint ahogy az idők során, de már a mi életünkben elnéptelenedett, első ízben még 1072-ben említett Érseklél évszázados, pusztulni hagyott katolikus temploma. Melynek végstádiumát épp Szűcs Jenő fotográfus dokumentálta fotósorozatával. Mi pedig, lapunk e számában az ő szemével és objektívjével nézhetjük és élhetjük végig e drámát. Ahogy az, utolsó éveire Nagykeszihez csatolt, s a 20. század második felében teljesen elnéptelenedett település középkori eredetű, 1865-ben átépített templomának az 1990-es évek elejére eső végóráit Szűcs fényképezőgépével megörökítette. Miáltal most minket, túlélőket is bevon e drámába, s ha virtuálisan is, de annak megélőivé avat. A történet folytatását azonban már nem élhette meg: a nagykesziek ugyanis tudtommal az érsekléli templom épületanyagából, tégláiból építették fel a temetőjük szomszédságában új, katolikus kápolnájukat. Mert ha sorsa engedi, ő bizonyára az érsekléli templom e jelképes feltámadásánál is ott lett volna fotómasinájával…

Szűcs Jenő halálának 25. évfordulóján íródó emlékezésemet ezért sem zárhatnám méltóbban, mint Soóky László 2017-ben kelt mondataival: „Az, hogy Jenő egy óvatlan pillanatban, a kelleténél jóval hamarabb fennakadt az ég kampóján, tekinthetjük Isten ihletett pillanatának is. Meg baklövésének is. Mert Isten úgy van kitalálva, hogy mindannyiunkkal azt csinál, amit akar. Szerintem jól döntött: Bozsó magától is belehalt volna ebbe, az itt kialakult világba, hisz életében is képtelen volt elviselni a szellemi hulladékot. Akkor is, amikor kisebbségi sorsban gondolkodott, magyarul. (…) nagyszerű fotográfus volt. Már akkor, azokban a réges-régi időkben is felfedezett a kozmoszban valamiféle kompozíciót, és kitűnő érzékkel kattintott.”

tárca

NINCS MUNKÁSKÉZ

*Shrek Tímea**

Három évvel ezelőtt még egy harmadik emeleti panellakásban éltem, Beregszász Mikrorajonnak, vagy egyszerűen csak Mikrának nevezett városrészében. Mindössze egy szoba, konyha, fürdő és egy folyosó volt benne. Kicsi, de a lehető legkényelmesebb. Anyai nagyanyám élt ott, és miután meghalt, mi örököltük, az unokái. Édesanyám sosem szerette volna eladni, azt mondta, az fogja használni, akinek a családból éppen szüksége lesz rá.

A sors úgy hozta, hogy amint hivatalosan is nagykorú lettem, elköltöztem a szülői házból, és néhány albérlőt követően a lakást én vettem birtokba. Előbb édesapám végzett benne egy tisztasági festést, hogy egyáltalán lakható legyen, majd közel tíz éven át, míg ott éltem, több kisebb-nagyobb felújítást végeztettem el. Azt mondják, a lakással kevesebb a gond, mint egy kertes házzal, mégis mindig akadt valami, többek közt fűtés- és nyílászárócsere is. Ezekhez azonban rendre találtam szakértő munkavállalót.

Mostanában ritkán látogatom a lakást. Amint elköltöztem, találtam albérlőt, egy fiatal lány vette ki hosszabb távra. A helyi bérleti díjakhoz képest nagyon olcsó árban egyeztünk meg, mert pontosan tudtam, milyen nehéz a mi fizetésünkből félretenni. Az új lakónak tetszett a hely, sosem panaszkodott, ám nemrég jelezte, hogy a felső szomszéd miatt többször is beáztak a konyha falai.

A fölöttem lakóval annak idején én sem tudtam soha zöld ágra vergődni. (Ez a panelházak egyik legnagyobb átka.) Fiatal, züllött férfi, aki folyton részegnek tűnt, ezért nem is sikerült szót érteni vele. Tudtommal jelenleg szolgálatát teljesíti, valahol a fronton van, és kétséges, hogy egyáltalán visszatér-e. Mindenesetre keresnem kellett valakit, aki rendbe szedi a beázott konyhát.

Máskor egy-két telefon után jönnek is a jól ismert szakik, megvannak már a bevált embereim, akikkel szeretek dolgoztatni, mert precízek, gyorsak, jó munkát végeznek. Most is őket hívtam, de egyikőjük sem tartózkodott itthon. Kaptam tőlük néhány telefonszámot, próbálkoztam, de hiába. Vagy nem vállalnak munkát, mert félnek az utcára lépni, vagy egyszerűen már nincsenek is az országban. Kérdezősködtem a szomszédoknál, volt, aki vonakodva ígéretet tett, de azóta sem láttam. Egy másik férfi meg is nézte a falakat, aztán nem jelentkezett többé, míg végül egy régi ismerősöm, egykori kollégám vállalta a munkát.

Kimentünk a helyszínre, felmérte, felírta, miből mennyit vásároljak. Egy négyszer négy méteres konyha nem igényel túl sok alapanyagot. Aztán a srác eltűnt. Nem hívott, az üzeneteimre sem válaszolt, a telefonja nem volt elérhető. Róla is le kellett mondanom. Lehet, hogy besorozták a hadseregbe, külföldre menekült, vagy egyszerűen csak meggondolta magát, nem tudom.

Közben a háború dacára itthon, a saját családi házunkban is tervezgetünk és dolgozunk. Minden nyáron szeretnénk megvalósítani valamit, amire az előző évben spórolunk. Az idén egy garázs és műhely felépítése van soron. Az alapanyagot lassanként megvásároltuk, így egy ekkora beruházás sem terhel meg túlságosan anyagilag. Az egyetlen probléma, hogy nincs munkás.

A háború kitörése óta az elnöki, miniszteri bejelentések jó része arról szól, hogy a károkat szenvedett területeken menynyibe fog kerülni a helyreállítás. Újabban pedig azt olvasom a hírekben, hogy az állam a munkanélküli férfiakat vonná be a lerombolt infrastruktúra újjáépítésébe. Gondolom, koszt és kvártély fejében. Nos, sok sikert kívánok hozzá! Én fizetnék is egy jó napszámosért, mégsem találok.

Sebaj, maltert keverni tudok, a teraszt is a családdal húztuk fel. Utólag kiütközik néhol, hogy nem valódi szakember keze munkája, de a semminél ez is jobb. Válságban az ember nem válogat.

*A szerző Kárpátalján él

novella

JÁTÉK

Finta Viktória

Nem könnyű rábeszélni. Éveken át sikerült valamilyen ürügy folytán kihagynod a búcsút. Az idén azonban se tábor, se munka, se covid, nincs hova menekülni. A haverok addig győzködnek, míg rá nem bólintasz a szombat estére, még ha érzed is minden fenyegetését. Úgyis neked kell kivinned a húgaidat délután. Anyádék már nem tudnak beülni velük a ringlispílbe. Nem bírja a gyomruk.

Ez az augusztus végi hétvége a városban mindig más, mint az év többi része. Több ezer ember az utcán, a parkban, a koncerteken. El akarnak venni mindent, ami a nyárból maradt.

A lépteidben nosztalgia és szorongás vegyül. Gyerek vagy, mint a testvéreid, akik boldogan hagyják magukat elvarázsolni a sok vásári kacattal. Ki akarsz előzni egy társaságot, de ebben a tömegben csak sodródni lehet.

A ringlispíleknél beálltok a legrövidebb sorba. A jegyárusok szlovákok, de a hangfalakból Nótár Mary, Ákos és Bye Alex szól. A klasszikus falunapi egyveleg. Illetve kisvárosi. Tizenötezer falusi már kitesz egy várost.

Széles az ülés, elfértek rajta mindhárman. Erősen szorítjátok a korlátot. Visítotok, menetiránynak szembe nevettek bele a levegőbe, ahogy dobál fel-le a masszív vasszerkezet.

Az utolsó állomás a magas körhinta, a gyerekkori kedvenced. Anyádnak tériszonya volt, ezért téged sem akart felengedni. Óvni próbált, de te akkor még nem tanultál meg félni. Fentről ráláttál az egész forgatagra, amiben lent elvesztél.

A körhinta ülései kétszemélyesek, külön kell ülnötök. Várszy, míg rád erősítik a védőkorlátot. Bízol a hatalmas, masszív vasszerkezetben. Nem érted, anyu miért félt tőle annyira. Semmi nem történhet veletek. Felemelkedtek, a tartóoszlop tetejéhez érve lassan forogni kezdtek. Nem is tűnik olyan magasnak, mint rég. A sportcsarnok felé pillantasz. Elkapod a fejed, de már késő. Tisztán emlékszel az ott történtekre. A tompa ütésekre. A fűbe csorgó vérre. Aztán a hideg vasszékre az őrsön. Szúrós tekintetek előtt próbálod eljátszani a tiszta lelkiismeretet. A torkod kapar, a szavaid nyikorognak. Anyádat hibáztatod, miért nem tanított meg hazudni.

Szorosan behunyod a szemed, majd újra kinyitod. Húgaidra pillantasz a szemközti ülésen. Nem figyelnek rád, belefeledkeznek a látványba. Nézed sovány alakjukat, piszkafa lábuk a levegőben lóg, húsz méterrel a föld felett. Liftezik a gyomrod. Olyan kicsik még. És nagyon magasan vannak. Anyádra gondolsz. Megkönnyebbülsz, mikor elindultok lefelé, de szomorú is vagy, amiért vége a játéknak.

Botladozol a széttaposott füvön. Míg keresed az egyensúlyod, a húgaid eltűnnek szem elől. Mély levegőt veszel, a légcsöveden végigszalad a pánik. Átvágsz pár ember között, próbálsz nem feltűnően aggódni, hanem talpraesetten, higgadtan, ahogy anyád szokott. A gyomrod az eddiginél is jobban kavarog. Megállsz egy pillanatra. Mintha egy ismerős alak haladna el tőled pár méterre. De most nem mehetsz oda, hogy tényleg ő-e az, nem győződhetsz meg róla, hogy három év után egyáltalán köszönnétek-e egymásnak. Meg kell találnod a húgaidat.

Egy kar megérinti a vállad, gyorsan megfordulsz. Anyád az, oldalán a lányokkal. Már a körhintánál észrevették, és egyből utána szaladtak. Enyhül benned a szorítás. Anyád szól, hogy keresd meg nyugodtan a barátaidat, innentől ő már átveszi. Csak bólogatsz. Azt az irányt fürkészed, ahonnan az ismerős arc felbukkant. De már eltűnt.

A társaságod a borutcában vár. Két körrel le vagy maradva. Beleszagolsz az eléd rakott műanyag stampedlibe. Vodka. Nem szereted, de ez legalább fehér, tiszta pia. Ha nem kevered mással, nem okozhat gondot, bár kicsit még kavarog a gyomrod. Játék ez is. A nagy gyerekek rákönyökölnek a faasztalra, és a koccintás után szertartásosan felhajtják a feles poharukat. A nyár végéről beszéltek. Kérdezik tőled, mihez kezdesz iskola után. A vállad vonogatod, mintha mindegy lenne. Az egyetem első éveiben voltak ambícióid. A rendszerváltók gyerekeiként te is alkotni akartál valami maradandót. Az anyád tüntetésekre, gyűlésekre járt, szórólapokat gyártott. Te azzal harcolsz a függetlenségedért, hogy olyan szakra jársz, ami tényleg érdekel, és amivel az életben nem fogsz pénzt keresni. Most már azzal is megelégszel, ha bepasizol, és túléled a telet.

A szádhoz emeled a felest, de nem bírod mindet lenyelni. A maradék vodka kifolyik a műanyag pohárból, és rácsöppen a tornacipődre, érzed, ahogy átfolyik a szitás anyagon, be a lábujjaid közé. A haverjaid ringlispílezni akarnak. Rázod a fejed, mára elég volt. *Dehogy volt elég, csak most kezdődik. Gyere, ez majd feldob, és nem leszel olyan kedvetlen.* Nem tartod magad különösen bátrabbnak a részegség ellenére sem, de tény, hogy nem akarsz kedvetlen lenni. Élvezni akarod az estét, fejed az ég felé fordítva lábujjhegyen állni, örülni annak, hogy mégiscsak élsz, van még egy év az iskolából, és ha hazudsz is, de legalább hazudhatod még, hogy gyerek vagy. Hát mész játszani.

Az úgynevezett kalapácsra vesztek jegyet, ahova tizenöt pluszosok és bevállalósok ülhetnek csak fel. Izgatottság fog el, a vodka hangosan lötyög a hasadban. Feszül a combod a szorongástól, miközben ráerősítik az ülésedre a korlátot. Mikor lassan felemelkedik a hatalmas, masszív vasszerkezet, hogy aztán nagy erővel meglendüljön előre, majd hátra, akkor veszed észre a szemben ülőt. Látod az arcán a maradandó sérüléseket, hogy ő is felismert téged, és haragszik, amiért te végül megúsztad.

Talán csak a vodka csinálja az egészet. Még gyorsan meg akarod kérdezni a haverod, hogy nem tehettek-e valamit az italodba, ginát vagy akármit, és akkor talán csak képzelődsz. De már lendít a kalapács, s mintha arccal zuhannál a föld felé. A kérdésed sikításba fordul. Keresed a szemben ülő tekintetét, de a sebesség és a vodka elmossa a képet. Egy örökkévalóságnak tűnik, mire leszálltok. Lebukdácsolsz a fémlépcsőn, a haverjaidat meg sem várod. Elfutnál a régi ismerős elől, talán megúszod újra. De csak a legközelebbi bokorig érsz el, és ott elhányod magad.

vers

Németh Béres Csilla

November

A kezem már simogatás előtt megtorpan,
kihullanak belőle a tárgyak,
minden a szívem felé zuhan.
A hosszú éjszakák lebegővé teszik az utat,
önkínzó moziban nézem
ezt a kikényszerített lemondást.

A macska néha még visszajön
a nyári portyák után,
felpúpozott háttal hozzám dől,
aztán elugrik eszelős nyávogással.
Akár a lányom is lehetne,
a lányom, aki átalussza az éjszakát.

Én kapcsolom le hatkor az éjjelt.
Anyám úgy fekszik, hogy már nem
éri el a kapcsolót.
Reggelek világosságát szüli meg,
kapu nyikordul, végigsietek a járdán,
megremegnek az üvegtáblák bennem,
roppan a padló léce,
és nem hagyok helyet az igazságnak.

Pedig az
csupaszon áll, mint a téli fák,
fekete kereszttel jelöl meg, mint a hamu,
egykedvűen hullámzik, mint a tenger,
mint az ember, magánya mélyén
egyedül.

Szűcs Jenő fotói az érsekléli templomról

novella

TALÁLKOZÁS

Száraz Pál

Turar üdvözlő szavaira Alimkan csak biccentett, sárga lova pedig makrancosan prüszkölt, mintha nem tetszene neki a találkozás.

A lovasokat a véletlen hozta össze, s ők olyan megszokottan köszöntötték egymást, mint a szomszédok, akik naponta találkoznak. Pedig azóta jó sok idő telt el.

„Te akkor is éppen így kötötted meg a kendődet, mint most – gondolta Turar. A fejed is ugyanolyan büszkén ül szép vonalú nyakadon. Nagy barna szemed is ugyanúgy csillog. De már nem vagy ugyanaz... Akkor te voltál a szépek legszebbike. Talán attól, hogy napjaid telítve voltak boldogsággal. Két falu legényei lesték pillantásodat. Most pedig... lehetséges, hogy te, aki mindenkit visszautasítottál és magad választottál, most boldogtalan vagy?"

– Nagyon lefogytál! – jegyezte meg hirtelen Alimkan. – Csak nem vagy beteg?

„Igen, te mindig azt mondtad, amit gondoltál – elmélkedett Turar. – Semmit nem titkoltál. Most is szókimondó vagy. Vajon ki körül forognak a gondolataid?" Fennhangon azonban azt kérdezte:

– Csakugyan olyan sovány vagyok?

– Szinte zörögnek a csontjaid.

Egyenletes léptekkel haladva elérték a dombokat. A tetőkön hűs szellő fújdogált. Előttük felbukkantak a hegyek. A kékesszürke domboknak bíbor tarajt festett a lenyugvó nap. Mögöttük ott a falu. Szülőfalujuk.

„Még mindig olyan félszeg – gondolta az asszony. – Biztosan el is felejtette, mennyit járt utánam. Persze hogy elfelejtette. A férfiaknál ez könnyen megy. De azért valami nyom csak maradt a lelkében! Legalább egy kicsi... De jó volna tudni, vajon gyűlöl-e, vagy talán még mindig szeret? Akkor semmivel sem tűnt ki a többi közül. A barátja viszont, az a göndör hajú, büszke szépfiú, igazi egyéniség, derék legény volt. Elvette az osztálytársamat. Arra jól emlékszem."

– Meg kellene húzni a lovad hevederét – jegyezte meg Turar –, nehogy az emelkedőn hátra csússzon a nyereg.

Alimkan a megjegyzést elengedte a füle mellett.

– Hol voltál az utóbbi években?

– Tanító voltam a Tiensen hegységben, most meg a szülőfalumban lakom.

„Vajon kit vett el?" – Alimkan gondolatban sorra veszi az ismerősöket.

– ... Nincs rossz sorom – folytatja a férfi. – Legényember maradtam. Hát te, hogy és mint élsz? Tudom, kihez mentél férjhez. Azt beszélik, minden rendben, boldog vagy...

„Lehet, hogy azt beszélik. De hol az én boldogságom?"

– Köszönöm – felelte –, nincs okom panaszra.

Turar lova szaporábban lépegetett. Azért hátra kellett fordulnia, hogy jól hallja az asszony válaszát. „Úgy látom, a szavaim felkavarták? De miért?"

Az asszony valóban elvörösödött, és mintegy védekezésül, elmosolyodott. Ó, ez a mosoly! Mindenkit lenyűgözött. Ő pedig valósággal elolvadt tőle.

Hányszor rászedte őt Alimkan itt ezen az úton.

Megtörtént, hogy félúton pihenőt tartottak, a lovakat kicsapták legelni, ők pedig zálogosdit játszottak. A szabályok szigorúak, a zálogot ki kell váltani. Turar néha csókot kért, a lány azonban csak nevetett, vagy azt mondta: „Gyere ide holnap, és megkapod a csókot." A fiú eljött. Alimkan azonban megfeledkezett az ígéretéről. Mindig megfeledkezett.

Ilyen gondolatok jártak az útitársak fejében. Egymással és önmagukkal voltak elfoglalva. Alimkannak nem jutott eszébe a férje, sem a gyermekei. Most először tett szemrehányást önmagának. Megtalálta, amit olyan régen elvesztett, de most már mit kezdjen vele.

„Kedvesem, Alimkan – gondolta Turar –, látom, hogy fakul szépséged, a szívem nem hisz a szememnek. Akkor, régen, mi, két falu legényei megittasultunk szépségedtől. Te voltál mindannyiunk számára az egyetlen leány, most pedig valakinek a szép felesége vagy, semmi több... Mások számára, de nem nekem. Számomra minden elveszett, de semmi nem változott. Nekem ugyanaz az Alimkan vagy."

– Vendégségbe mégy? Hosszú időre? – kérdezte a férfi.

– Miért kérded?

– Csak úgy.

„Akadozik a beszélgetés – gondolta dühösen Turar. – Most sem találom a szavakat, mint akkor. Beszélek összevissza."

A hideg esti levegőben csak a lópaták tompa dobogása hallatszott.

„Talán ő lett volna nekem az igazi – gondolta az asszony. – Hiszen ő úgy szeretett, ahogy senki más. Lám, nem is nősült meg. Nem nősült meg!... Miattam maradt nőtlen... Miért nem nősültél meg?" – szerette volna az arcába kiáltani, de csak annyit kérdezett:

– Hány éves az édesanyád?

– Hát már nem fiatal, hiszen jómagam is túl vagyok a harmincon.

A hegyoldalban kövek görögnek. Havasi pintyek harsognak, mint a varázskürt.

Mindketten egyszerre fordultak a hegyek felé. Csodálatos a havasi pintyek hangja. Hogyan felejthették el, hogy akkor, régen is szóltak a havasi pintyek?... De akkor süketek voltak, a madárdalt közönségesnek érezték. Most viszont gyönyörűnek találják.

– Jó lovad van – mondta Turar. – De bármilyen lóra ültél, alattad mind pompás volt.

– Ne túlozz!

Elhallgattak. Alimkan egyre csak azt szeretné megkérdezni, hogy miért nem nősült meg, de nincs hozzá bátorsága.

– Hűvös van! – húzta össze magát fázósan.

– Én inkább fülledtnek érzem a levegőt.

– Meg kellene nősülnöd, hogy legyen segítsége anyádnak! – hadarta az asszony egy szuszra.

– Sosincs rá időm.

A szurdokba belopakodott az alkony. A hegytető szürkére vált, alatta sűrűsödik a homály.

Körös-körül csúcsok, fölöttük fürtökben felhők. Az egyik oldaluk bíbor, a hegy mögül megvilágítja őket az őszi nap.

Gyorsan sötétedik. Felerősödik a hegyi patakok csobogása, már közel a falu.

– Apám udvarán emberek járnak, menj másik úton – mondta Alimkan –, mert mit szólnak, ha együtt látnak bennünket.

„Legyen úgy, ahogy te akarod – gondolta Turar, és hosszan nézett az asszony után. – Legyen úgy, ahogy neked jó."

Alimkan visszanézett. Elmosolyodott.

– Jó utat!

– Neked is.

„Lám csak – gondolta lehangoltan Turar –, nem mondtam neki semmit... De mit is kellett volna mondanom?"

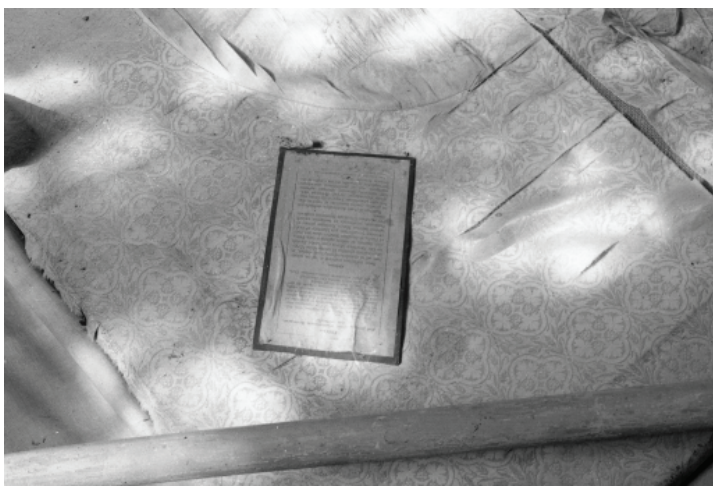

Szűcs Jenő fotói az érsekléli templomról

zengőrét

Fellinger Károly

Csúszda

Ferike arról beszél
a tanító néninek,
hogy ő egy olyan csúszdát képzelt el,
amire mozgólépcső vezet,
mert ha létrán kell
felmásznia a magasba
a csillagok közé,
tériszonya lesz,
azonkívül a létrán mászás
túlságosan fárasztó.

A tanító néni meg azt mondja,
neki a csúszdától van fóbiája.
Az lenne a legjobb,
hogy miután
megmászta a lépcsőket,
őt nem egy csúszda röpítené lefelé,
hanem egy mozgólépcső hozná.

Szúrós

A szúrós tekintetű Ferikének
süni a jele az óvodában,
Annának, a szerelmének
meg a kaktusz.
Ti olyan egyformák vagytok,
mondja nekik az óvó néni.
Feri szerint az óvó néninek
nagyon igaza van.
Vagyis, ha a kaktusz kivirágzik,
akkor miért ne történhetne meg
ugyanez a sünivel is?

Süni

Szomorkodik a süni,
mert hiába jár kétnaponta Gedeonhoz,
a mesterfodrászhoz,
hiába csavartatja be a tüskéit,
amikor otthon a televízióban
meglátja a süni frizurás
focistákat,
azonnal égnek áll tőlük a haja,
pontosabban a tüskéi.
Ráadásul ezek a focisták
még szaladni se tudnak rendesen,
csak sündörögnek a pályán.
Ezt meg hogy merészelik?
Egy sünnek semmi köze a dörgéshez.

Cukorkaborsó

Anna, amikor még zsenge
a cukorborsó, ritkán találni olyan hüvelyt,
amiben ízletes, finom szemek vannak,
így szól hozzám,
cukorkaborsót szeretnék.
Amikor már ő is könnyen talál
érett szemű hüvelyeket,
azt mondja, jó ez a cukorborsó.
Ám amikor túlérettek
a borsószemek és kesernyések,
hozzáteszi, ez is csak borsó,
mint a többi.
Legfeljebb cukorkával
lehetne megenni.

Juhász Kornélia

Lüke Lóri levelei

(részlet)

Lóri és a mumus

Képzeld, tanultam egy új szót, azt, hogy *empirikus*!
Az egész azzal kezdődött, hogy riogatott egy mumus!
Éjjel a sötétben *tudtam*, hogy az ágyam alatt van,
De empirikusan csak *talán*... *esetleg*... *lehet*, hogy van.
Bonyolult, mert új ágyat kaptam, és olyan nagy az alja,
Hogy szerintem csoda, ha valami be nem lakja!
És tessék! A mumus egész éjjel ijesztgetett,
De amikor apa kereste, szinte alig létezett.
Úgy elbújt az a fránya mumus!
Apu akkor azt mondta, hogy legyek empirikus,
Tapasztaljam meg, próbáljam ki, van-e mitől félnem.
Na, jó! Oldjam meg egyedül? Értem!
Másnap a tettek mezejére léptem.
Az ágyam alá vonszoltam a cicánk kosarát,
Némi száraztáppal együtt, hogy elfogadja kuckóját.
Este, amikor anyu meglátta a macskát alattam,
Hallottam, hogy újságolta: „Jaj, szívem! Tudod mit láttam?
A kicsi bevitte testőrnek a cicust,
Hogy az elkergesse karmocskáival a mumust!
Mondd már, hát nem cuki?”
Hát ez az, Papa, a cicánk inkább édes, mint veszélyes, az tuti,
Így hogyha nyugodtan szeretnék pihenni,
Nincs más dolgom, mint biztosra menni.
Arra jutottam, ha nincs mumus, akkor minden rendben,
szépen elalszunk a cicával ketten.
Ha van mumus, és a macska legyőzi nekem,
A drága állatot majd simivel s nasival kényeztetem.
Ha van rém az ágy alatt, én akkor is túlélem,
Amíg ők birkóznak, én elfutok szépen.
Ha meg apa akkor se hisz benne, amikor a macskát karmolja a mumus,
Megmondom neki, hogy nézze meg, menjen, legyen ő az *empirikus*!
Ezért inkább egy új kifejezést találtam ki,
Ez pedig a *lórikus*, ami azt jelenti,
Hogy ha van olyan eset, ami nem jó mindenkinek,
Akkor azt választom, ami a legjobb e szó kiötlőjének.
De azért, tudd meg, a cicára is gondolok,
Így ha legközelebb jössz, a légpuskát ugye elhozod?
Ha Te azzal a mumust megfenyegeted,
Biztosan a világból is jól kikergeted!
Addig vigyázz magadra, Papa, és szoríts nagyon,
Hogy az a mumus végre békén hagyjon!
Puszikat küld empirikus és lórikus unokád,
aki nagyon vár a légpuskádra... no és persze Rád!

Lóri és a mumus (Balázsy Géza illusztrációja)

iránytű – fiatal írók rovata

VALLOMÁS

Bakoš Orsolya Virág

Sokszor nem tudom, mire gondolsz. Látom, hogy dolgozol, mégis odamegyek hozzád kezemben a matekházimmal. Tudom, hogy segíthetnél, hiszen te mindent tudsz, apa. De elfoglalt vagy, nincs időd, megértem.

Mondd, apa, miért kiabálsz? Szeretetből teszed, igaz? Hogy megtanuljam egyedül megoldani a problémáimat, hiszen te sosem akarsz nekem rosszat. Szeretetből küldesz vissza a szobámba, hogy erősebb legyek? Hogyha más elutasít, azt emelt fővel viseljem? Amikor nem sikerül a süti, akkor is azért kiabálsz, hogy jobb legyek, ugye?

Mondd, apa, miért nézel rám csúnyán, ha nevetek? Te tudod, hogy bántanának érte, hát ezért teszed, igaz? Azért bántasz, hogy mástól már ne fájjon? Sosem figyelsz rám, sosem adsz igazat, és néha meglegyintesz, de csak óvatosan, nevelői célzattal. Azért teszed, hogy helyt álljak, ha nagy leszek, ugye? Hogy ha fáj, azt más ne lássa, mert kihasznál.

Haragszol, ha a barátaimmal akarok lenni, de szeretetből teszed ezt is, igaz? Ráébresztesz arra, mi fontos az életben és mi nem. Apa, ugye azért mondod, hogy nem vagyok elég jó, hogy jobb legyek? Azért mondasz rám csúnyákat, hogy megtanuljam önmagam eltakarni, hogy más ne használhasson ki, igaz? Mondd, ha ezt mind megtanulom, akkor is itt leszel?

Ha majd a diplomámmal a kezemben állok eléd, te akkor is dolgozni fogsz, majd kiabálni és visszaküldesz a szobámba? Ugye, szeretsz engem?

Apa, kérlek, szeress engem! Akkor is. Mindig.

CAMELLIA SINENSIS

Piña Coladával a kezemben szlalomoztam a részeg egyetemisták között. Rosszul voltam az izzadtságszagtól és az időnként hozzám simuló nedves testektől. Egy hosszú folyosóra keveredtem. Lassan sétáltam rajta végig, majd egy üres szobát találva magamra zártam az ajtót. A dübörgő zene tompult, én pedig merülőben lévő telefonom és töltőm számára kerestem egy konnektort. Nem néztem körbe, csak megcéloztam a szoba közepén elterülő franciaágyat, levágódtam rá, majd hanyatt dőltem.

Utáltam bulikba járni. Mindig hárman érkeztünk, ám valamiért mindig egyedül kötöttem ki a fürdőszobában, a kertben vagy a járdán, ez esetben pedig egy szobában. Igazából nem is értem, miért mondok mindig igent. Talán nem akarom, hogy kiközösítsenek, vagy szürke kisegérnek nevezzenek. Nem kéne érdekelnie, hiszen tanulni járok az egyetemre, mégis…

Nem pihenhettem sokáig, ugyanis kivágódott az ajtó. Lassan felülve a velem szemben álló srácra pillantottam, aki egy csésze teát tartott a kezében. Felvont szemöldökkel méregetett vastagkeretes szemüvege mögül, majd beljebb lépve berúgta maga után az ajtót. Lassan a kukához sétált, majd lecsepegtette a teafiltert, kidobta, és a teájába ivott. Fekete hullámos haja a homlokába lógott, szemüvege kissé bepárásodott a forró italtól. Ujjain gyűrűk, felsőtestén laza, színes ing. Mintázata olyan volt, mintha papucsállatkák hullámoztak volna rajta, mégis illett bő farmernadrágjához. Furcsa a stílusa. Na meg ki a fene iszik teát egy egyetemi bulin?

– A fehér tea a Song-dinasztia alatt vált ismertté. A névadó növény neve Camellia sinensis – mondta, majd helyet foglalt mellettem. Zavartan pislogtam rá. Mivel nem mutatkozott be, én sem éreztem ennek szükségét. Tekintve, hogy a természettudományi karon tanulók szervezték a bulit, ő is ezen tanulhat. Emellett volt egy olyan érzésem, hogy biológia szakos.

Csendben voltunk. A szobába beszabadult szúnyog halk, ám annál idegesítőbb zümmögését is hallani lehetett. Kissé zavart, hogy nyugodtan szürcsölgeti mellettem a teáját, amelynek mellesleg eléggé jó illata volt.

– Metilxantin alkaloida található az emberiség három legfontosabb drogjában. A kávéban, a teában és a kakaóban – mondtam hirtelen. Kémia szakosként csak ennyit tudtam hozzáfűzni. Tekintetét enyémbe fúrva féloldalas mosolyt villantott.

Hét éve vagyunk házasok.

Kovács Balázs

nyilvánvalóan

csak köszönni fogok,
előttem minden azzá válik,
ami egykor előtted volt,
és próbálok majd kitalálni egy szót arra,
amikor a főút fölé hajló fa lombjából
hiányzik egy szabályos rész,
és nem tud visszanőni,
mert a kamionok élei,
mint egy élő szobrot,
szakadatlanul metszik.

kilátás a balkonról

már számtalanszor láttam,
de verset még nem ihletett.
a kertünk, a kerítések, a felhők,
a többi udvar, a többi lakos
annyira lassan változik, mint anyu arca.
észre sem veszem, mint a háttérképet,
amely egykor a sok-sok átgörgetett táj
közül a leginkább megfogott.
nemrég viszont elkezdtek
egy új házat építeni szemben,
és ez kellőképp érdekes
tud lenni egy cigi erejéig,
hogy hol tart éppen
a vakolatlan szerkezet,
a munkások, ahogy ebédelnek,
ahogy rögzítenek egy téglát.
mintha letöltöttem volna egy programot,
ami a választható kategóriákon belül
naponta frissíti a kezdőképernyőt.
az arcukat nem látni,
mert túl messze vannak,
s nem hallani, hogy mit beszélnek,
de néha ők is bagóznak,
és néha ők is megállnak,
zsebre teszik a kezüket,
majd a még felhúzatlan kereten át
rácsodálkoznak egy kilátásra,
ami nem az övék.
vagy talán csak azt gondolják,
na, délután két óra, az a kis ficsúr
meg most ébredt, hogy alsónadrágban
kávézgasson apuci házában.

Szűcs Jenő fotói az érsekléli templomról

mozaik

Hiányzik a könyvtárából egy regény, verseskötet, antológia vagy irodalmi kiadvány? Egy régebbi felvidéki szerző könyvét keresi? Forduljon hozzánk bizalommal, szívesen segítünk a könyv beszerzésében. Jelentkezzen a **helyorseg@liliumaurum.sk** címen!

Évfordulók

85 évvel ezelőtt (1937. 11. 29. – 2021. 5. 28) született **Gál Sándor** József Attila-díjas költő, prózaíró, publicista, a kassai Thália Színház egyik alapítója és első dramaturgja. 1971–1990 között a Hét kulturális hetilap kassai szerkesztője volt. 1990-ben elindította a Keleti Napló folyóiratot, amelynek megszűnéséig a főszerkesztője volt.

90 évvel ezelőtt (1932. 11. 26. – 2021. 8. 05.) született **Vércse Miklós** helytörténész, műfordító. Főleg ismeretterjesztő, illetve gyermekkönyveket, továbbá szlovák népmeséket fordított magyar nyelvre. Első megjelent fordítása Hana Zelinová *Szelesvölgy csillaga* című ifjúsági regénye volt (1968).

45 évvel ezelőtt (1910. 3. 27. – 1977. 11. 11.) hunyt el **Peéry (Limbacher) Dezső** író, publicista. Az emigráns magyar lapok és a nyugati magyar irodalom egyik vezető esszéírója, elemzője volt. Az 1990-es évek derekán a Kalligram Kiadó háromkötetes életmű-válogatásban adta ki műveit.

120 évvel ezelőtt (1902. 11. 2. – 1983. 4. 15.) született **Illyés Gyula** Kossuth-díjas író, költő, műfordító, szerkesztő. Szépirodalmi munkássága mellett élete végéig jelentősek más műfajokban való megszólalásai: esszéi, tanulmányai, naplójegyzetei, interjúi és műfordításai, népmese-feldolgozásai is.

135 évvel ezelőtt született **Áprily Lajos** (Jékely János Lajos néven 1887. 11. 14. – 1967. 8. 06.) József Attila-díjas költő, műfordító. Gazdag formakultúrája, verseinek fogalmon túli sejtelmekkel játszó zeneisége, impresszionista-szimbolista vonásai a költőt az első Nyugat-nemzedék hagyományához kapcsolják.

145 évvel ezelőtt (1877. 11. 22. – 1919. 01. 27.) született **Ady Endre**, a huszadik század egyik legjelentősebb magyar költője. A magyar politikai újságírás egyik legnagyobb alakja. Költészetének témái az emberi lét minden jelentős területére kiterjednek.

EMLÉKŐRZÉS

2022. szeptember 30-án a Csemadok Nagykürtösi Területi Választmányának elnöke és a zsélyi Csemadok vezetősége találkozót szervezett Zs. Nagy Lajos emlékének és irodalmi hagyatékának megőrzése érdekében. Megállapodás született arról, hogy emlékbizottságot hoznak létre – öt taggal –, melyben helyet kapnak majd a Csemadok helyi szervezetének tagjai, valamint az SZMÍT egy tagja vagy elnöke. Balogh Gábor, a CSNTV elnöke ígéretet tett arra, hogy a jelenlévő magyar tanítási nyelvű alapiskolákkal együttműködve aktívan fognak együtt dolgozni a költő irodalmi munkásságának megismertetéséért. Az emlékülés résztvevői közösen megkoszorúzták a költő emléktábláját a zsélyi kultúrház falán. Beszédet mondott Hodossy Gyula, az SZMÍT elnöke.

MMA TANULMÁNYÚT

A Magyar Művészeti Akadémia Művészetelméleti Tagozata 2022. október 13-án és 14-én szakmai tanulmányúton járt többek között Pozsonyban, Dunaszerdahelyen, Alsóbodokon, Komáromban, Hodossy Gyula, az SZMÍT elnökének szervezésében és társaságában.

LAPSZÁMUNK SZERZŐI

Bakoš Orsolya Virág (2004) prózaíró, Keszegfalva
Darázs Balogh Katalin (1982) prózaíró, Tardoskedd
Dunajszky Géza (1945) közíró, Pozsony
Fellinger Károly (1963) költő, Jóka
Finta Viktória (2000) prózaíró, Gúta
Gágyor Péter (1946) költő, író, drámaíró, rendező, Komárom
Gál Sándor (1937–2021) költő, író, Búcs–Buzita
Gergely László (1958) grafikus, képregényrajzoló, Szigetvár
Gyurkovics Anikó (1979) prózaíró, Siposkarcsa
Jóna Dávid (1968) költő, lapszerkesztő, médiatanár, Biatorbágy
Juhász Kornélia (1990) költő, Komárom
Kovács Balázs (1996) költő, Komárom
Magyar Zoltán (1967) író, néprajzkutató, Nagymaros
N. Juhász Tamás (1987) irodalom- és filmkritikus, Komárom
Nagy Erika (1961) prózaíró, szerkesztő, Nyárasd
Németh Béres Csilla (1972) költő, prózaíró, Komárom
Ollé Tamás (1996) prózaíró, Ekecs
Saitos Lajos (1947) költő, szerkesztő, Soponya
Shrek Tímea (1989) prózaíró, Beregszász
Szabó Zoltán Attila (1972) író, filmrendező, Budapest
Száraz Pál (1954) író, költő, Nagyfödémes
Tamási Orosz János (1953) költő, író, Budapest
Tóth László (1949) költő, író, művelődéstörténész, Dunaszerdahely
Z. Németh István (1969) költő, író, szerkesztő, Csicsó

Lapszámunkat a csallóközaranyosi származású **Szűcs Jenő** (1949–1997) fotográfus műveivel illusztráltuk.

rejtvény

A TUDOMÁNY SZOLGÁLATÁBAN NYOLC IRÁNYBAN

Rejtvényünkben a felvidéki magyar tudományos élet és ismeretterjesztő irodalom 67 képviselőjének vezetéknevét rejtettük el nyolc irányban. A ki nem húzott betűk összeolvasva adják a megfejtést, egy újabb tudósember nevét. A megfejtéseket november 30-ig várjuk a helyorseg@liliumaurum.sk-ra. A helyes megoldók között értékes könyvcsomagot sorsolunk ki. Októberi rejtvényünk nyertese Banász Ádám (Vágsellye).
Gratulálunk!

ÁG (Tibor)
AGÓCS (Zoltán)
ALAPY (Gyula)
ANGYAL (Béla)
B. KOVÁCS (István)
BALASSA (Géza)
BAUER (Győző)
BORDÁS (Sándor)
BÖDŐK (Zsigmond)
CSÁKY (Károly)
CSÉMY (Lajos László)
CSUKA (Gyula)
DANTER (Izabella)
DUSZA (János)
FARKAS (Veronika)
FLÓRIÁN (Károly)
FUKÁRI (Valéria)
GAÁL (Lajos)
GÁGYOR (József)
GÉCZI (Lajos)
GECSE (Annabella)
H. NAGY (Péter)
HULKÓ (Gábor)
JAKAB (István)
KÁDASI (Lajos)
KARDOS (István)
KISS (József)
KOCSIS (Aranka)
KÓNYA (Péter)
LACZA (Tihamér)
LAMPL (Zsuzsa)
LANSTYÁK (István)
LÁSZLÓ (Béla)
MÁCZA (Mihály)
MADARÁSZ (László)
MANGA (János)
MÉRY (Margit)
MÉSZÁROS (Alajos)
MIKLÓS (László)
MISAD (Katalin)
MOLNÁR (János)
NÉMETH (István)
NEVIZÁNSZKY (Gábor)
NOVÁK (Veronika)
ÖLLŐS (László)
PERES (Imre)
PONGÓ (István)
RÁCZ (Olivér, ifj.)
SÁNDOR (Anna)
SAS (Andor)
SIMA (Ferenc)
SIMON (Attila)
STOFFA (Veronika)
SZABÓ (Pál)
SZAMÁK (István)
SZARKA (László)
SZÉNÁSSY (Zoltán)
SZŐCS (Ferenc)
THAIN (János)
TICHY (Kálmán)
TÖKÖLY (Gábor)
TRUGLY (Sándor)
VAJDA (Barnabás)
VARGA (Sándor)
ZEMAN (László)
ZNÁM (István)
ZSILKA (Tibor)

Készítette:
Z. Németh István

Z	S	Á	R	A	D	A	M	A	N	G	A	Y	N	Ó	K	P	Ü
E	S	K	A	R	D	O	S	Á	Y	L	Ö	K	Ö	T	A	N	S
S	T	Z	I	B	K	O	V	Á	C	S	L	P	Á	Ö	G	E	Ö
C	Ó	I	Ő	S	T	O	F	F	A	Z	B	A	N	M	R	V	L
E	G	M	C	C	S	É	M	Y	S	S	A	A	C	O	A	I	L
G	N	É	É	H	S	F	O	Ó	Z	C	E	Z	K	Z	V	Z	Ő
Á	O	K	C	S	Y	U	L	É	Z	F	Ó	R	S	A	A	Á	S
G	P	N	D	Z	Z	K	N	C	L	S	A	G	E	U	J	N	K
Y	I	A	A	A	I	Á	Á	Ó	L	A	I	R	A	P	D	S	Á
O	S	M	N	M	S	R	R	S	L	A	M	L	K	A	A	Z	Y
R	I	I	H	S	E	I	E	O	C	Z	Y	P	K	A	S	K	T
O	S	S	Y	U	Á	Z	M	T	S	S	S	G	L	A	S	Y	S
D	C	G	A	N	L	D	N	É	N	I	U	Á	N	L	A	L	N
N	O	B	Ö	D	Ő	K	R	Á	R	A	M	K	L	A	L	G	A
Á	K	Y	G	A	Á	L	Ó	O	M	Y	D	O	A	P	A	U	L
S	A	S	Z	A	R	K	A	Ó	B	A	Z	S	N	Y	B	R	P
É	T	E	Y	G	A	N	H	T	E	M	É	N	I	A	H	T	R

képregény

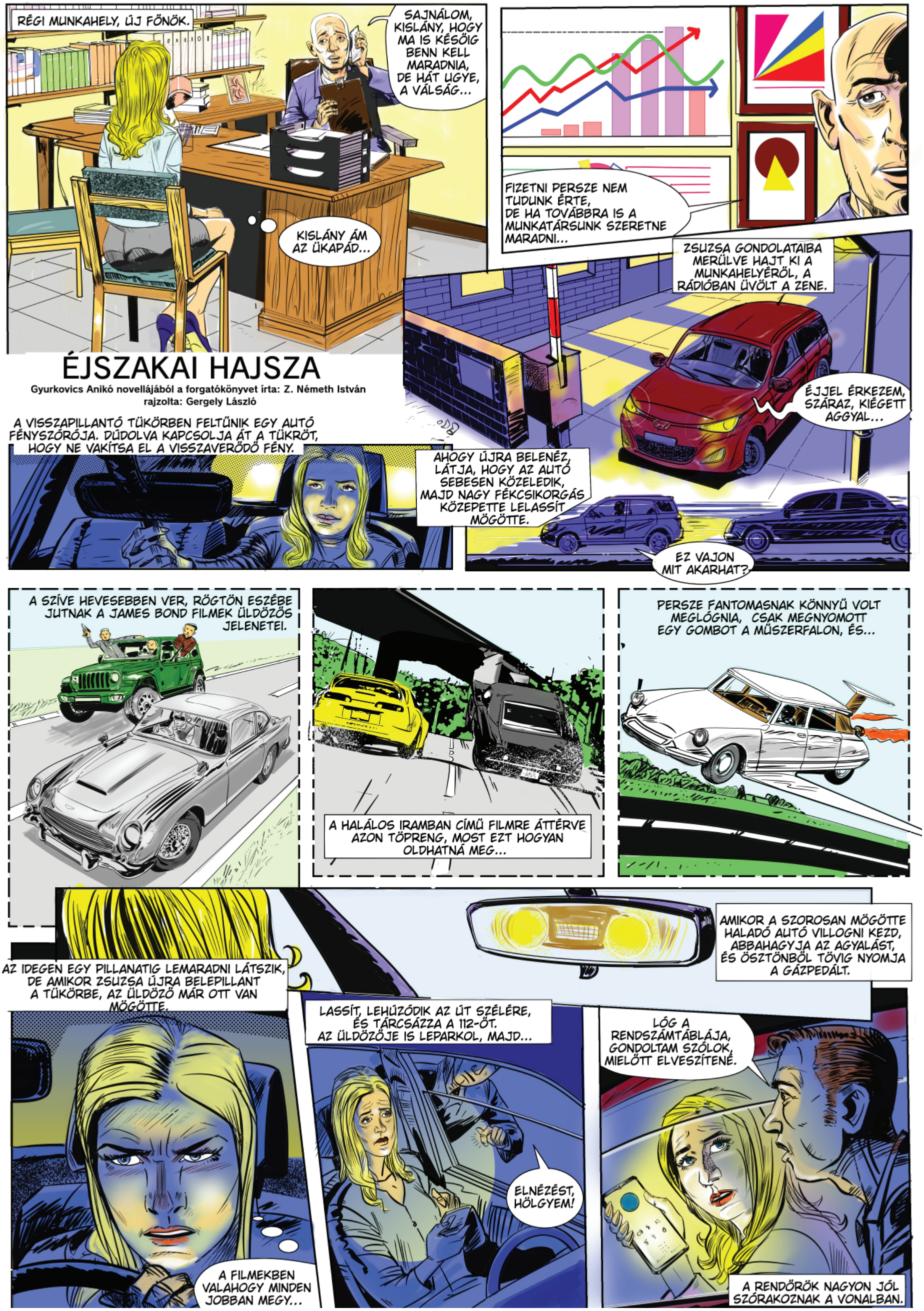

ÉJSZAKAI HAJSZA

Gyurkovics Anikó novellájából a forgatókönyvet írta: Z. Németh István
rajzolta: Gergely László